

Голас Радзімы

№ 34 (1812)
25 жніўня 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

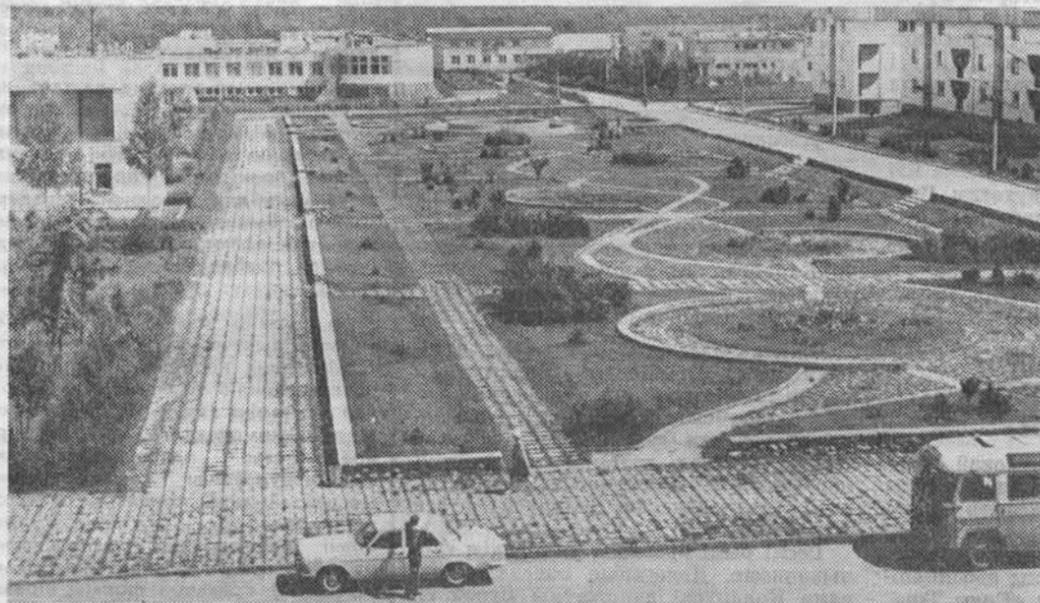
Бярэзінскі запаведнік, размешчаны ў адной з прыгажэйшых мясцін Беларусі, з'яўляецца буйнейшым цэнтрам па вывучэнню эталонаў зямнога ландшафту. На вялікай плошчы знаходзяцца тры зоны: зона некранутай чалавекам прыроды, буферная, дзе прыродныя комплексы ў мінулым падвяргаліся змяненням, і зона інтэнсіўнага гаспадарчага ўздзеяння. Гэта сістэма дыферэнцыяцыі супадае са схемай арганізацыі тэрыторыі ідэальнага біясфернага запаведніка, прынятай ЮНЕСКА ў рамках праграмы «Чалавек і біясфера».

Непаўторная тутэйшая прырода. Звыш 60 тысяч гектараў пакрывае лес — бяроза і вольха, елка і сасна. Усяго ж у запаведніку 750 відаў раслін, 48 з іх — рэдкія.

Багаты і жывёльны свет. Кабаны і ласі, высакародныя апені і зубры, ваўкі і лісіцы, 197 відаў птушак. На шматлікіх рачулках пабудавалі свае «хаткі» бабры, у глухіх кутках можна сустрэць чорнага бусла. У запаведніку вядзецца вялікая навуковая работа.

НА ЗДЫМКАХ: ляснік Г. ЦЕЛІЦА; цэнтр запаведніка — Домжарыцы; у заалагічным музеі запаведніка; адбор гідра-біялагічных проб на возеры Домжарыцкім; жыхар запаведніка — сава.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

РАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ

**ПРЫЁМ
Ю. У. АНДРОПАВЫМ
ПРАФСАЮЗНАГА
ДЗЕЯЧА ЗША**

Па запрашэнню савецкіх прафсаюзаў у СССР пабывала амерыканская прафсаюзная делегацыя. Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Ю. У. Андропав прыняў яе кіраўніка — прэзідэнта Міжнароднай асацыяцыі рабочых машынабудаўнічай і аэракасічнай прамысловасці (ЗША) і віцэ-прэзідэнта амерыканскага прафаб'яднання АФП-КВІІ Уільяма Уінцінгера.

У. Уінцінгер уручыў Ю. У. Андропаву ад імя рабочых — членаў свайго прафсаюза прывітальны адрас — металічную пласціну з выгравіраваным на ёй відарысам злучаных у поціску дзвюх рук, якія сімвалізуюць ЗША і СССР, і з надпісам «У духу дружбы і імкнення да трывалага міру для ўсіх людзей зямлі».

Паміж У. Уінцінгерам і Ю. У. Андропавым адбылася цёплая, дружэлюбная гутарка. Савецкі кіраўнік выказаў сардэчную ўдзячнасць за перадачу яму дружэлюбнага адраса амерыканскіх рабочых, падкрэсліўшы, што разглядае гэта як праяўленне імкнення працоўных ЗША да развіцця дружбы з савецкімі людзьмі, да ўмацавання адносін міру і супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі, а тым самым і ўсеагульнага міру. Калі нам працягваюць руку дружбы, сказаў Ю. У. Андропав, яна заўсёды сустрае шчыры поціск рук савецкіх людзей. Мы — за кантакты, падкрэсліў савецкі кіраўнік, і за іх развіццё, але, вядома, на аснове раўнапраўя і ўзаемнай павагі, без якой-небудзь дыскрымінацыі. А цяпер як з боку кіраўніцтва АФП-КВІІ, так і з боку ўлад ЗША робіцца ўсё, каб перашкоды кантактам.

У ходзе гутаркі былі абмеркаваны некаторыя міжнародныя праблемы. Ю. У. Андропав напамінуў аб шматлікіх прапановах Савецкага Саюза, накіраваных на спыненне гонкі ўзбраенняў, на змякчэнне міжнароднай напружанасці і захаванне міру.

Прафсаюзная делегацыя ЗША зрабіла паездку па краіне.

**АМЕРЫКАНСКІЯ
СЕНАТАРЫ
У САВЕЦКІМ САЮЗЕ**

У Савецкім Саюзе па запрашэнню парламенцкай групы СССР пабывалі амерыканскія сенатары К. Пел, Р. Лонг, П. Сэрбейнс, Д. Вамперс, П. Ліхі, Дж. Сэсер, Д. Рыгл, Г. Медонбаум, Д. Дэкансіні. 18 жніўня 1983 года яны былі прыняты ў Крамлі Генеральным сакратаром ЦК КПСС, Старшыняй Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Ю. У. Андропавым.

У працягу гутаркі Ю. У. Андропав ахарактарызаваў цяперашні стан адносін паміж СССР і ЗША як напружаны практычна ва ўсіх сферах. Такімі яны аказаліся не па выбару савецкага боку. Савецкі Саюз хацеў бы мець са Злучанымі Штатамі такі ўзровень згоды, які забяспечваў бы нармальныя, стабільныя, добрыя адносіны, да ўзаемнай выгады абодвух бакоў і на вялікую карысць для справы ўсеагульнага міру. Калі ж хтосьці разлічвае ў абстаноўцы напружанасці, «гульні без правіл» дабіцца перавагі над СССР, то гэта небяспечны працік.

Падсумоўваючы сутнасць рада канструктыўных прапановаў, унесеных Савецкім Саюзам на перагаворах у Жэневе аб абмежаванні ядзерных узбраенняў у Еўропе, Ю. У. Андропав указаў на тое, што калі б гэтыя прапановы былі праведзены ў жыццё, то агульная колькасць ядзерных сродкаў сярэдняй дальнасці ў Еўропе скарацілася б як у СССР, так і на баку НАТО прыкладна ў тры разы. Пры гэтым з боку НАТО скарачаліся б толькі авіяцыйныя сродкі, а з савецкага боку — і ракеты, у тым ліку значная колькасць сучасных ракет СС-20. У выніку ў Савецкага Саюза засталася б і ракет і боегалоўкаў на іх значна менш, чым у яго было ў 1976 годзе, калі ніхто на Захадзе не гаварыў аб наяўнасці ў СССР перавагі ў гэтай катэгорыі ўзбраенняў.

Ю. У. Андропав асобна спыніўся на пытанні надзвычайнай важнасці — грознай і рэальнай небяспеды распаўсюджвання гонкі ўзбраенняў на космас. Напамінуўшы аб выказанай ім ужо ідэі забароны наогул прымянення сілы як у самім космасе, так і з космасу ў адносінах да Зямлі, ён вы-

клаў новыя буйныя ініцыятывы СССР у гэтай галіне.

У ходзе гутаркі былі абмеркаваны ішыя міжнародныя праблемы.

ПЛЕНУМ ЦК КПБ

17 жніўня 1983 года адбыўся XV пленум Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі. На ім было разгледжана пытанне «Аб задачах партыйных арганізацый рэспублікі па выкананню пастановаў ЦК КПСС «Аб выніках развіцця народнай гаспадаркі ў першым паўгоддзі і далейшым узмацненні работы па паспяховаму завяршэнню плана эканамічнага і сацыяльнага развіцця краіны 1983 года». З дакладам выступіў сакратар ЦК Кампартыі Беларусі У. Ляпёшкін.

Былі таксама разгледжаны некаторыя арганізацыйныя пытанні. У сувязі з назначэннем У. Бровікава Старшыняй Савета Міністраў БССР пленум вызваліў яго ад абавязкаў другога сакратара ЦК КПБ. Другім сакратаром і членам Бюро ЦК КП Беларусі выбраны Г. Барташэвіч, які працаваў першым сакратаром Мінскага гаркома КПБ. У сувязі з пераходам на іншую работу вызвалены ад абавязкаў члена Бюро ЦК КПБ А. Аксёнаў.

**ДРУГІ САКРАТАР
ЦЭНТРАЛЬНАГА
КАМІТЭТА КАМПАРТЫІ
БЕЛАРУСІ
БАРТАШЭВІЧ
ГЕНАДЗІЙ ГЕОРГІЕВІЧ**

Барташэвіч Г. Г. нарадзіўся ў 1934 годзе ў Мінску. Беларус, член КПСС з 1957 года, адукацыя вышэйшая, закончыў Беларускі політэхнічны інстытут і завочную вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС, інжынер-механік.

Працоўную дзейнасць пачаў у 1950 годзе токарам на Мінскім станкабудаўнічым заводзе імя Кастрычніцкай рэвалюцыі. Затым служыў у рэдах Савецкай Арміі, працаваў у Камітэце па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савецкім Міністраў БССР, інжынерам-тэхнолагам, начальнікам тэхнічнага бюро, намеснікам начальніка АТК завода імя Кастрычніцкай рэвалюцыі, выбіраўся сакратаром парткома гэтага завода.

З 1969 па 1977 год Г. Г. Барташэвіч працаваў другім сакратаром Фрунзенскага і Цэнтральнага райкомаў партыі Мінска, першым сакратаром Маладзечанскага гаркома КПБ і Фрунзенскага райкома партыі горада Мінска, старшыняй выканкома Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў. У 1977 годзе выбраны першым сакратаром Мінскага гаркома КП Беларусі. З'яўляецца дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР, членам ЦК КП Беларусі. Узнагароджаны ордэнам Леніна, ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, «Знак Пашаны», медалімі.

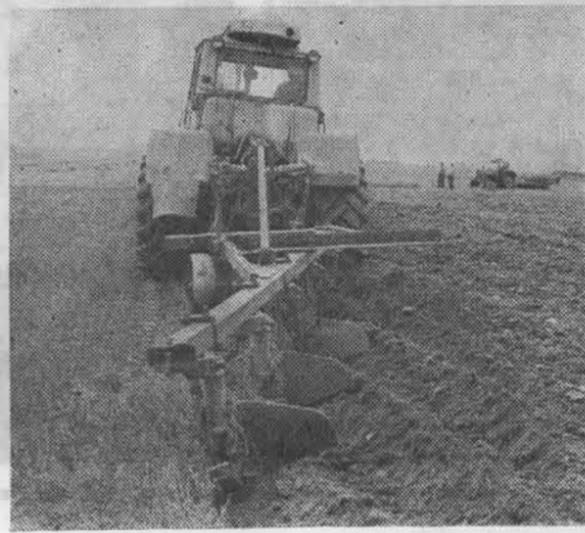
НАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

**ПЕРАСТЫКОЎКА
КАРАБЛЯ**

50 дзён на борце навуковай станцыі «Салют-7» працуюць касманаўты Уладзімір Ляхаў і Аляксандр Аляксандраў.

У адпаведнасці з прынятай праграмай палёту 16 жніўня яны ажыццявілі перастыкоўку карабля «Саюз Т-9». Перастраенне арбітальнага комплексу выканана ў мэтах вызвалення стыковага вузла на агрэгатным адсеку станцыі і забеспячэння магчымасці

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Закончылася жніво ў калгасе «Перамога» Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці. Хлебаробы атрымалі дзве тысячы тон збожжы — на трыста тон больш, чым з тых жа плошчаў у мінулым годзе.

Цяпер у гаспадарцы ідзе ворыва зябліва. Да сяўбы азімых падрыхтавана ўжо каля 400 гектараў глебы.

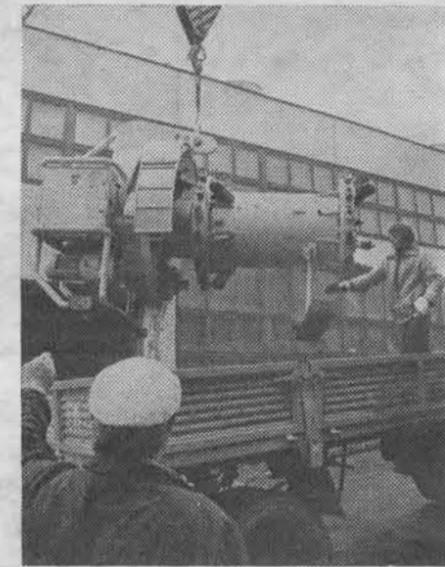
НА ЗДЫМКУ: ворыва зябліва ў калгасе.

правядзення ў далейшым транспартных аперацый па забеспячэнню комплексу палівам і неабходнымі грузамі. Перад расстыкоўкай касманаўты правярылі працаздольнасць бартавых сістэм комплексу, перайшлі ў карабель «Саюз Т-9» і закрылі пераходныя люкі. У 18 гадзін 25 минут маскоўскага часу карабель аддзяліўся ад станцыі «Салют-7».

У разліковы час былі ўключаны сістэмы ўзаемнага пошуку і збліжэння абодвух касмічных апаратаў. Станцыя зрабіла разварот на 180 градусаў. Затым былі ажыццяўлены прычальванне і стыкоўка карабля «Саюз Т-9» да пераходнага адсека станцыі «Салют-7».

Пасля праверкі герметычнасці стыку касманаўты адкрылі люкі і перайшлі ў памяшканне станцыі.

АЙЧЫННАЯ МАРКА

Прадукцыя Гомельскага станкабудаўнічага завода добра вядома ў многіх краінах свету. Абсталаванне, выпускаемае прадпрыемствам, адпавядае самым высокім сусветным стандартам.

НА ЗДЫМКУ: адпраўляецца чарговая партыя спецыяльных станкоў для будаўніцкай экспартнага газаправода Урэнгой — Памары — Ужгарад.

УРАЧЫСТЫ СХОД

МАЦНЕЕ ДРУЖБА

Святу незалежнасці Індыі і гадавіне Дагавора аб міры, дружбе і супрацоўніцтве паміж СССР і Індыяй быў прысвечаны ўрачысты сход прадстаўнікоў грамадскасці Мінска. На ім прысутнічала делегацыя Індыйска-савецкага культурнага таварыства штата Карнатак, якая прыбыла ў рэспубліку для ўдзелу ў мерапрыемствах месячніка савецка-індыйскай дружбы.

Члены делегацыі сустрэліся з кіраўнікамі і актывістамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. Адбылася сяброўская гутарка, у час якой абмяркоўваліся пытанні развіцця і паглыблення культурных кантактаў паміж грамадскасцю Беларусі і штата Карнатак.

Госці былі прыняты ў Мінскім гарвыканкоме. Делегацыя наведвала таксама Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, іх цёпла прымалі ў Саюзе журналістаў БССР, у Міністэрстве аховы здароўя рэспублікі.

**АКАДЭМІЯ КІРАЎНІКОЎ
НАРОДНАЙ ГАСПАДАРКІ**

ВУЧАЦЦА

ДЫРЭКТАРЫ

Акадэмія народнай гаспадаркі пры Савецкім Міністраў БССР, створаная ў 1978 годзе, займаецца падрыхтоўкай і павышэннем кваліфікацыі кіруючых кадраў савецкай эканомікі.

Аб структуры, асаблівасцях гэтай навучальнай установы і характары навучання расказвае рэктар Акадэміі акадэмік Яўгеній СЯРГЕЕУ.

Акадэмія народнай гаспадаркі — спецыфічная навучальная ўстанова. Штогод на яе двухгадовы курс навучання прымаецца да 100 слухачоў. Гэта, як правіла, дырэктары буйных прадпрыемстваў і аб'яднанняў, іх намеснікі, работнікі саюзных і рэспубліканскіх міністэрстваў, аж да міністраў. Людзі гэта параўнальна маладыя, ва ўзросце да 45 гадоў, але якія паспелі ўжо праявіць сябе ў практычнай справе і валодаюць патэнцыяльнымі магчымасцямі для далейшага росту. Акрамя таго, навучанне вядзецца на месячных і трохмесячных курсах, дзе слухачоў знаёмяць з апошнімі дасягненнямі ў арганізацый і кіраванні народнай гаспадаркай.

У структуры Акадэміі — 11 кафедраў, два аддзелы (вучэбна-метадычны і навукова-даследчы), вучоныя саветы па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый.

Да выкладчыцкай і даследчай работы прыцягнуты 10 акадэмікаў і членаў-карэспандэнтаў Акадэміі навуц СССР, 50 дактароў і 78 кандыдатаў навук. Перад слухачамі рэгулярна выступаюць адказныя работнікі ЦК КПСС і Савета Міністраў БССР, міністры і вучоныя Акадэміі навуц СССР.

Вучыцца ў Акадэміі нялёгка. Навучальны план прадугледжвае 60-гадзінныя рабочы тыдзень (уклучаючы і самастойную падрыхтоўку). Аднак нагрузка ў бліжэйшы час яшчэ ўзрастае, перш за ўсё за кошт прыцягнення слухачоў да больш актыўнага ўдзелу ў навуковай рабоце.

Мы імкнемся таксама да таго, каб аб'яднаць навуковыя даследаванні супрацоўнікаў Акадэміі і слухачоў, арыентаваны іх распрацоўкі на рашэнне тых практычных праблем, якія актуальныя для народнай гаспадаркі краіны. Вынікі гэтых даследаванняў знойдуць адлюстраванне ў манаграфіях па праблемах эканомікі і кіравання.

Да палавіны навучальнага часу адведзена вывучэнню тэорыі і практыкі кіравання народнай гаспадаркай, удасканаленню планавання канкрэтнай эканомікі вядучых галін і міжгаліновых комплексаў, такіх як аграпрамысловы, паліўна-энергетычны, машынабудаўнічы і іншыя. Важнае месца займаюць праблемы паскарэння навукова-тэхнічнага прагрэсу, эканоміі энергетычных і матэрыяльных рэсурсаў, рацыянальнага прыродакарыстання, прававыя формы кіравання і сацыяльна-псіхалагічнай дзейнасці гаспадарчых кіраўнікоў.

Працэс навучання носіць актыўны творчы характар. У параўнанні з традыцыйнымі вышэйшымі навучальнымі ўстановамі ў нас значна менш лекцый, затое павялічана колькасць гадзін на семінарскія, практычныя і выязныя заняткі, на разбор канкрэтных гаспадарчых сітуацый, дзелавыя гульні, гутаркі за «круглым сталом», дзе слухачы маюць магчымасць абмяняцца вопытам па ўсіх пытаннях кіравання як у маштабе прадпрыемстваў, так і асобных галін. Акрамя таго, слухачы двухгадовага курсу праходзяць абавязковую стажыроўку ў Дзяржплане СССР, міністэрствах і ведамствах саюзнага рангу, а таксама на буйных прадпрыемствах.

За пяць год з дня заснавання Акадэміі на кіруючую работу ў народную гаспадарку СССР накіравана 300 яе выпускнікоў. З іх большасць (80 працэнтаў) пасля вяртання былі прызначаны на больш высокія пасады, чым займалі раней. Звыш 30 чалавек вылучаны на пасады міністраў і намеснікаў міністраў саюзных і рэспубліканскіх міністэрстваў.

Выхацель спецшколы-інтэрната горада Дзісна Віцебскай вобласці Алена Сікорына прыехала з Ялты, дзе адпачывала, у Мінск. Дзяўчына спыталася дадому. Ведала, што яе чакаюць родныя. Зайшла на аўтавакзал, а тут выйшла няўвязка. Яе аўтобус з таго дня адпраўляўся ўжо з новага аўтавакзала «Усходні», што размясціўся ў мікрараёне Серабранка. У Алены Сікорынай нават настрой сапсаваўся: так спыталася хутчэй дамоў трапіць — і вось яшчэ трэба змарнаваць гадзіну-другую. У гэты час на новым аўтавакзале закончыліся ўсе прыгатаванні да сустрэчы першага пасажыра. Хто ён будзе? Маладая дзяўчына ці старая бабуля? Камандзіраваны ці адпачываючы? Чакалі з нецярпеннем не толькі працаўнікі аўтавакзала, але і прадстаўнікі прэсы, фотакарэспандэнты, кіраўнікі горада.

Па шчасліваму супадзенню першым пасажырам стала Алена Сікорына. Дзяўчыну цёпла віталі, падарылі кветкі. А начальнік «Усходняга» В. Жыгалковіч уручыў усхваляванай пасажырыцы бясплатны білет на аўтобус і фота новага вакзала. Алена Сікорына падзякавала за такія цёплы прыём у Мінску і з добрым настроем адправілася ў свой горад. Так, 16 жніўня і мы, паважаныя чытачы, атрымалі адказ на пытанне «хто стане першым пасажырам?», якое прагучала ў матэрыяле «Новы аўтавакзал сталіцы», змешчаным у № 23 нашай газеты. Тут жа раскажамся, як будзе выглядаць «Усходні», якія зручнасці створаны для пасажыраў і працаўнікоў гэтага буйнейшага ў Беларусі аўтавакзала. Застаец-

ца дадаць толькі, што пры ўзвядзенні яго выкарыстаны найвейшыя будаўнічыя матэрыялы, а сам комплекс гарманічна ўпісаўся ў архітэктурны ансамбль жыллага і адміністрацыйнага раёна Мінска — Серабранкі.

НА ЗДЫМКАХ: аўтавакзал «Усходні»; В. ЖЫГАЛКОВІЧ уручае бясплатны білет першаму пасажыру А. СІКОРЫНАІ; зала, дзе размясціліся білетныя касы.

Фота Ю. ЗАХАРАВА.

САД ЗА ГОРАДАМ. КАМУ ГЭТА ВЫГАДНА?

УКЭНД НА ДАЧЫ

Жыхары нашых гарадоў не абмяжоўваюць сябе іх рамкамі. Многія гараджане маюць загарадныя катэджы — дачы, як кажуць у СССР, дзе і праводзяць свой вольны час.

У прафсаюзным камітэце Мінскага станкабудаўнічага завода імя Кірава рабочаму Мікалаю Лашкевічу прапанавалі ўступіць у саадаводчы кааператыў і пабудаваць сабе дачу. Калі гэтую навіну абмяркоўвалі дома, да адзінай думкі прыйшлі не адразу. Усе былі згодныя, што мець за горадам побач з бярозавым гаем свой дом і сад — вельмі няблага. Стрымлівала адзінае: будаўніцтва і звязаныя з ім клопаты і расходы. Але ўсё добра абдумаўшы, вырашылі ўзяцца за гэтую справу.

Дом будавалі ўласнымі сіламі. Сам гаспадар — чалавек умелы і да працы рупны. Да таго ж згадзіўся дапамагчы брат Мікалая, па прафесіі цяляр. За лета і восень узвялі сцены і накрылі дах. Зіма пайшла на ўнутраную аддзелку памяшканняў. Увесну сям'я займалася ўжо агародам.

Усё гэта было пяць гадоў назад. А сёння мы сядзім у цяньку фруктовага саду на дачы Лашкевічаў за 35 кіламетраў ад Мінска. Гаспадыня частуе нас яблычна-чорнапарэчковым сокам уласнага вырабу, прапануе пакаштаваць розныя прысмакі: рулет бульбяны з грыбамі, малінавае варэнне...

У Мікалая ўжо дарослыя дзеці — сын і дачка. Есць і ўнукі. У дзяцей у Мінску свае кватэры. Але на ўкэнд усе звычайна збіраюцца на дачы. А пяцігадовы Славік — старэйшы з унукаў Мікалая Лашкевіча — праводзіць тут з бабуляй усё лета...

Задумаўшы пісаць пра дачы, пацкавіўся, калі ж іх пачалі будаваць у нашай рэспубліцы. Аказваецца яшчэ ў 1957 годзе. Першы саадаводчы кааператыў быў створаны на Мінскім трактарным заводзе. Прыклад з яго ўзялі рабочыя іншых прадпрыемстваў. Але, па праўдзе кажучы, параўнальна нямногія ў той час жадалі мець за горадам свой сад. Папулярнымі дачы сталі на Беларусі неўдзельна сямідзесятыя гады. Напэўна, прычына гэтаму — прагрэсіруючая урбанізацыя і як вынік — імкненне гараджан да зеляніны, да зямлі. Зараз у адным толькі Мінску існуе больш за дзвесце саадаводчых кааператываў. Прычым колькасць іх пастаянна расце. Як паведамілі мне ў Мінскім абласным выканаўчым камітэце, пытанне арганізацыі новых саадаводчых кааператываў разглядаецца ледзь не кожны тыдзень. У выніку ў бліжэйшыя 2—3 гады прыкладна кожная пята мінская сям'я будзе мець свой загарадны ўчастак.

Нагадаем, што зямля ў нашай краіне належыць дзяржаве і не з'яўляецца аб'ектам куплі-продажу. Саадаводчым кааператывам, які можа быць створаны па ініцыятыве прафсаюза пры любым прадпрыемстве, арганізацыі, установе, яна прадастаўляецца ў арэнду, прычым бестэрмінова. Што гэта за зямля? Як правіла непакрытая лесам ці занятая малакаштоўнымі ляснымі насаджэннямі, а таксама малапрадукцыйныя ўгоддзі калгасаў і саўгасаў.

Галоўны клопат буды саадавода-аматара — гэта пабудаваць дом. Знаёмы ўжо нам Мікалай Лашкевіч паставіў яго сваімі рукамі. А як быць тым, хто не ўмее ці не мае магчымасці гэта зрабіць? Аказваецца і тут вялікіх праблем няма. У інстытуце «Мінскпраект» мне паказалі каля дзiesiąтка праектаў садовых домікаў на любы густ, летніх і ўцеленных, у якіх можна жыць круглы год. Кошт іх адносна невялікі. Напрыклад, цана двухпакаёвага катэджа з мансардай і верандай, агульнай плошчай 35 квадратных метраў — дзве з паловай, тры тысячы рублёў. Ад клопатаў з яго ўстаноўкай на ўчастку можна таксама пазбавіцца. Па дагавору з кааператывам гэта зробіць будаўнікі.

Вы можаце спытацца, а што рабіць чалавеку, у якога няма гэтых тысяч? Скажу вам, што і ў такім выпадку хвалявацца не трэба. Кожны член саадаводчага кааператыву мае магчымасць атрымаць у Дзяржаўным банку пазыку ў памеры трох тысяч рублёў. Вяртаецца яна на працягу дзёсяці гадоў, пачынаючы з трэцяга года пасля яе атрымання.

Акрамя расходаў непасрэдна на сваім участку, саадаводы супольна будуць дарогі, пракладаюць водаправод і падводзяць электрычнасць. За ўсё гэта Мікалай Лашкевіч, напрыклад, заплаціў 150 рублёў — гэта, дарэчы, значна менш яго сярэдняга месячнага заробку. Чаму так мала? Справа ў тым, што частку ўсіх калектыўных затрат узяў на сябе завод, на якім працуе рабочы.

Варта адзначыць, што сёння гараджанін мала ўвагі звяртае на гэтыя расходы, прынамсі, яны ўжо не супярэчаць яго жаданню мець за горадам уласны саадаводчы ўчастак. Калі ў чалавека з'яўляецца магчымасць уступіць у саадаводчы кааператыў, у большасці выпадкаў ён робіць гэта не задумваючыся. І бачыць тут не столькі матэрыяльную, колькі маральную выгаду. Думаю, вы са мной пагадзіцеся, што жыхару сучаснага горада, які да таго ж працуе на прамысловым прадпрыемстве, неабходны такі куток, куды ён мог прыехаць не толькі на ўкэнд, але ў будзённы дзень пасля працы. Ды што тут гаварыць, у наш страсавы век цесныя сувязі з прыродай, зямлёй, думаецца, карысныя ўсім.

Што ж тычыцца матэрыяльнага боку, дык тут таксама выгада немалая. Сям'я, якая мае дачу, амаль цалкам забяспечвае сябе садавінай і гароднінай. Абмежаваная тут ніякіх няма. Вырошчвай што хочаш і колькі хочаш. Тыя ж Лашкевічы, якіх мы не раз ужо тут згадалі, сёлета сабралі дзёсяць вёдзер трусалак, сем — агрэсту, па тры вядры вівань і парэчак, па восем — гуркоў і памідораў. Паспеў таксама добры ўраджай яблык і сліў. Адных вярэнняў і саленняў гаспадыня нарабіла столькі, што хопіць не толькі сабе, але і сям'ям дзяцей. Бульбу, моркву, буракі, цыбулю і самую разнастайную зеляніну дае да стала Лашкевічаў таксама саадаводчы ўчастак. З усіх бакоў катэдж абкружаюць кветкі. Іх вырошчвае кожны саадавод-аматар.

Але ж, каб усё гэта вырасціць, трэба і працаваць трохі, можа заўважыць чытач. Ці не лепш у такім выпадку на месцы гэтай бульбы, гуркоў, памідораў пасеяць траўку ды і сядзець сабе ў засеці дрэваў? Працую я на заводзе, а на загарадным катэджы хачу адпачываць, скажаце вы.

Скажаце і, па-свойму, безумоўна, будзеце мець рацыю. Толькі цалкам упэўнены, што наш гараджанін не пагадзіцца тут з вамі. І справа нават не ў матэрыяльнай выгадзе. Урэшце рэшт усё гэта ён можа купіць у магазіне і даволі танна (напрыклад, кілаграм бульбы каштуе 9—12 капеек, гуркоў — 30—40). Ва ўсім тут «вінаваты», відаць, характар нашага чалавека, для якога зямля — гэта не проста глеба, грунт. Гэта нешта большае... І таму праца на ёй, вырашчаныя сваімі рукамі тыя ж гуркі і памідоры даюць гараджаніну перш за ўсё ўнутраную асалоду, якую ў адрозненне ад селяніна, ён не можа атрымаць у паўсядзённым жыцці.

А гэтае ўжо ніякімі кілаграмамі не вымераеш і ні за якія рублі не купіш. Як не купіш за грошы і любоў да зямлі, да працы.

І. МЕНЧУК.

ДЫЯГНАЗ ПАСТАЎЛЕНЫ МАШЫНАЙ

Неўрапаталаг закончыў агляд, але многае ў стане пацыента яшчэ заставалася няясным. Каб паставіць канчатковы дыягназ, урач вырашыў звярнуцца за кансультацыяй да... электронна-вылічальнай машыны. Захапіўшы картку з вынікамі аналізаў і абследаванняў, ён адправіўся ў лабараторыю, якую звонку цяжка было назваць клінічнай. Яе супрацоўнікі, хоць і апрануты ў белыя халаты, ніколі не сустракаюцца з хворымі і нікога не лечыць. Матэматыкі, інжынеры-праграмісты, апэратары ЭВМ, якія працуюць тут, за некалькі мінут перакладлі аб'ектыўныя медыцынскія паказчыкі на мову камп'ютэра, аснашчанага спецыяльнай праграмай. А яшчэ праз імгненне на экране дысплея ўспыхнулі літары — дыягназ, пастаўлены машынай. Тут жа запрацавала друкарская канструкцыя і па папяровай стужцы папаўзлі скупыя, уборыстыя радкі.

— І гэта ўсё? — цікаўлюся я ва ўрача.

— Усё, — пацвярджае ён. І тлумачыць: — А большага і не патрабуецца — цяпер для мяне карціна ясная. Верагоднасць узнікнення мазгавога інсульту ў гэтага хворага надзвычай высокая — 83 працэнты. Акрамя таго, ЭВМ сцвярджае, што яму пагражае не закупорка сасудаў, а кровазліццё. Яна ж падказвае, што трэба зрабіць, каб гэтага не здарылася.

Машына дала ўрачу вельмі важную параду — не назначайце лекавыя прэпараты, якія паніжаюць ціск. Пацыенту камп'ютэр парэкамендаваў не пераграваша на сонцы,

не падымаць цяжар, адмовіцца ад парной лазні, ужываць раслінную ежу, звесці да мінімуму час каля экрана тэлевізара... Але ў кожным канкрэтным выпадку парады ЭВМ вельмі індывідуальныя.

Гэтая матэматычная сістэма ранняга прагназавання мазгавых інсультаў распрацавана навукова-даследчай групай пры Мінскім Дзяржаўным медыцынскім інстытуце. Электронна-вылічальная машына ставіць дыягназы 95-працэнтнай дакладнасці. Прычым прагнозы гэты доўгатэрміновы — на 2—3 гады наперад.

Пакуль такія камп'ютэры стаяць не ў кожнай паліклініцы. Таму вучоныя стварылі «ручную» табліцу прагнозу, якая даступная шырокаму коду ўрачоў. У ёй — фактары рызыкі, якія можа вызначыць любы спецыяліст (нават не абавязкова неўрапаталаг) і іх лічбавая ацэнка. Сума, атрыманая пасля складання, падказвае не толькі пагрозу хваробы, але і прафілактычныя меры. Дакладнасць прагнозу тут таксама вельмі высокая.

Мне паказалі яшчэ адну таблічку, распрацаваную групай для ўрачоў хуткай дапамогі. Па ёй каля пасцелі хворага за лічаных мінут можна беспамылкова вызначыць характар хваробы (крывазліццё ў мозг ці закупорка сасудаў). А ў такой сітуацыі ад таго, наколькі хутка прынята адзіна правільнае рашэнне, часта залежыць жыццё.

Рыгор НОВІКАЎ.

ПАМЯЦЬ АБ ІМ—У СЭРЦАХ НАШЧАДКАЎ

Ён нарадзіўся і рос у Мінску. Вуліцы роднага горада былі для яго як сцены бацькоўскага дома. Хлапчуком тут катаўся на веласіпедзе, хадзіў у школу, у Дом піянераў, разам са старэйшымі сябрамі ішоў у першамайскіх калонах дэманстрантаў. Ад сваіх аднагодкаў Мікалай Кедышка, бадай, адрозніваўся толькі тым, што быў не па гадах самастойны і сур'ёзны, уважлівы да чужога гора. Ды гэта і не дзіўна: з самага маленства рос без бацькі, ведаў кошт заробленага рубля. Маці не было калі песьціць свайго малодшанькага, Міколу: акрамя яго, яшчэ чацвёра дзяцей...

Адразу пасля школы Мікалай пайшоў у фабрычна-заводскае вучылішча. Звольнаму юнаку настаўнікі ралі паступаць у тэхнікум або інстытут. Мікалаю і самому ў марах часта бачыліся далёкія краіны, непадобныя на родны горад сталіцы, але маці, сям'і была неабходна яго дапамога.

Калі над Мінскам пранесліся першыя фашысцкія самалёты, яму не было васемнаццаці. На трэці дзень Вялікай Айчыннай ворагі падверглі Мінск страшэннай бамбардзіроўцы. Увесь яго цэнтр быў ахоплены полымем.

Неўзабаве ў горадзе з'явіліся фашысты і сталі наводзіць «новы парадак» — расстрэльваць, вешаць, катаваць. Усякі раз у Мікалая Кедышкі і яго сяброў загараліся нянавісцю сэрцы, калі яны бачылі акупантаў на вуліцах роднага горада.

Напачатку вырашана было набыць радыёпрыёмнік, каб слухаць голас Масквы, ведаць пра тое, што адбываецца на фронце. Праз некаторы час на Антопаўскай, 9, у доме Мікалая Кедышкі, па вечарах сталі збірацца хлопцы і дзяўчаты, яго равеснікі, школьныя сябры. Яны слухалі апошнія навіны, запісвалі іх, а затым у выглядзе лістовак распаўсюджвалі сярод мінчан. Маладыя патрыёты здабывалі зброю, боепрыпасы, выратавалі з канцэнтрацыйных лагераў ваеннапалонных. Усёй гэтай работай кіраваў Мікалай Кедышка, які з надыходам першай ваеннай зімы наладзіў сувязь з падпольным гарцюкам камсамола, і па заданню ўладкаваўся механікам на хлебазавод «Аўтамаў». Працуючы там, ён правёў не адну смелую дыверсійную аперацыю. Былі вызначаны явачныя кватэры, сувязныя, паролі.

Кедышка любіў музыку, нядрэнна спяваў пад гітару. Асабліва падабалася яму папулярная песня «Андруша». І цяпер па яго просьбе іх падпольную арганізацыю называлі «Андруша», а яе паролем стаў першы радок гэтай песні: «Пой, Андруша, так, щоб среди ноці...» Адказам былі словы той жа песні: «Ворвался ветер, кудри теребя».

З дня ў дзень расла арганізацыя «Андруша». За кароткі час яна стала самай баявой і шматлікай у горадзе (да лета 1943 года аб'яднала каля трыццаці баявых груп). Штаб арганізацыі стварыў спецыяльную знішчальную групу, члены якой у начны час «палявалі» на гітлераўцаў. У раёне Камароўкі і Даўгабродскай вуліц усё часцей раздаваліся выстралы, знікалі бяспледна варожыя салдаты.

Смелыя дыверсіі праводзілі падпольшчыкі на пасейных і чыгуначных дарогах, ваенных складах, у аўтамайтэрнях і іншых аб'ектах акупантаў. У адзін з ліпенскіх вечараў на Маскоўскай шашы

ГЕРОЙ

У

НЯПОЎНЫЯ

ДВАЦЦАЦЬ

яны закідалі гранатамі легкавую аўтамашыну, дзе ехалі афіцэры. Забралі зброю і партфель з важнымі дакументамі, якія былі перададзены савецкаму камандаванню ў Маскву.

Кожны такі ўчынак патрыётаў станавіўся вядомы жыхарам горада, і гэта надавала ім веры ў хуткую перамогу над ворагам. У той жа час акупанты гублялі сваю белую самаўпэўненасць, адчуваючы смяротны страх перад месціцамі. Дырэктар аднаго з хлебазаводаў, які працаваў на акупантаў, Эрнст Вестфаль пісаў 5 жніўня 1943 года свайму брату на фронт:

«У нас у Мінску бухае штодзённа. Ноччу трэск, як у акапах, часам б'юць нават гарматы, а магчыма, гэта рвуцца іх праклятыя міны. Іх тут поўна. Узарвалі электрастанцыю, тыдзень не было току... Шмат немцаў застрэлена проста на вуліцах з-за вугла або ў саміх дамах... Мне з маімі нервамі прыходзіць канец...»

Гэта не было перабольшаннем. У Мінску сапраўды «бухала» штодзённа і штоночна. Падпольшчыкі з камсамольскай арганізацыі «Андруша» на чале з Кедышкам зрабілі больш за сорак буйных дыверсій, знішчылі каля сотні гітлераўцаў, пераправілі ў партызанскія атрады шмат зброі, медыкаментаў. Маладыя патрыёты працягвалі актыўныя дзеянні. Але над ім збіраліся хмары. У пачатку жніўня 1943 года, на досвітку, гітлераўцы ўварваліся ў дом Кедышкі, зрабілі вобскі і ў пашпарце сястры Мікалая Надзеі знайшлі падпольную лістоўку, якую яна прынесла ад партызан. У шалёнай злосці яны арыштавалі ўсю сям'ю разам з маці Верай Паўлаўнай. Калі іх пачалі выганяць

на вуліцу, Мікалай папрасіўся на хвіліну ў дом, каб апрагнуцца, бо яго выштурхнулі з хаты ледзь ці не голым — прама з ложка. Яго адпусцілі. Скарыстаўшы момант, Мікалай выскачыў праз акно ў агарод і знік.

Пасля ўцёкаў Мікалай Кедышка жыў нелегальна і працягваў кіраваць арганізацыяй. Але з кожным днём яго знаходжанне ў горадзе становілася ўсё больш небяспечным. Трэба было ісці ў партызанскі атрад. Падпольшчыкі вырашылі здзейсніць яшчэ адну смелую аперацыю, каб ён адзначыць 26-ую гадавіну Настрычніка, а затым пакінуць горад. Аднак ажыццявіць задуманае ім не ўдалося. За дзень да правядзення аперацыі былі арыштаваны сябры Мікалая. Кедышка нічога не ведаў пра гэта, і познім вечарам 6 лістапада накіраваўся на Магілёўскую вуліцу. А там у двары дома падпольшчыкаў ужо чакала засада. Было цёмна, холадна. Мікалай Кедышка з сябрам асцярожна, амаль вобцакам, агародамі прабіраўся да патрэбнага дома. І толькі ступілі на ганак, як раздалося грознае:

— Хальт!

Мікалай зразумеў, што трапіў у пастку. Раздумваць не было калі. Ён імгненна выстраліў некалькі разоў з пісталета ў той бок, адкуль пачуўся голас. Затым кінуўся бегчы. Таварыш Мікалая быў адразу забіты, а ён сам цяжка паранены. А да яго набліжались карнікі. Не жадаючы жывым трапіць у іх лапы, Мікалай выстраліў сабе ў сэрца...

Так абарвалася жыццё мужнага падпольшчыка, вернага сына свайой Айчыны Мікалая Кедышкі. Ён загінуў, не паспеўшы пабачыць далёкіх краін, не здзейсніўшы свайой светлай мары. Але ў цяжкую для Радзімы гадзіну ён выканаў свой галоўны абавязак грамадзяніна, чалавека: стаў у рады барацьбы тоў з ворагам. Арганізацыя маладых патрыётаў, якую ўзначальваў Мікалай Кедышка, унесла немалы ўклад у справу перамогі савецкага народа над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Савецкі ўрад высока ацаніў подзвіг камсамольца Мікалая Кедышкі. За мужнасць і адвагу, праўленны ў барацьбе супраць гітлераўскіх захопнікаў, яму было пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Яго імем навалі адну з вуліц беларускай сталіцы. У мінскай сярэдняй школе № 85 аформлены фотастэнды, якія расказваюць пра жыццё і подзвігі героя, піянерская дружина носіць яго імя. У двары гэтай школы патанае ў зеляніне помнік мужнаму падпольшчыку. На мармуровай сцяне мемарыяльнай залы Беларускага дзяжаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў ліку іншых герояў залатымі літарамі ўпісана прозвішча Мікалая Кедышкі. Такого гонару кіраўнік камсамольскага падполья ўдасцюіся за подзвігі, здзейсненыя ім у няпоўныя дваццаць гадоў. Назаўсёды ён застаецца ў народнай памяці маладым, будзе прыкладам беззапаветнай любі да свайой Радзімы.

Сямён ГРАБОЎСКІ.

НА ЗДЫМКУ: Мікалай КЕДЫШКА. Гэты фотаздымак мае цікавую гісторыю. Пасля заканчэння школы Мікалай сфатаграфаван на дакументы для адступлення ў вучылішча. Адзін са здымкаў падарыў свайму сябру, які націў яго ў кішэнні ўсю вайну. Вярнуўшыся з фронту, сябра прышоў да маці М. Кедышкі і аддаў ёй гэту фотакартку.

ГАЛАНДЗЕЦ ПАУЛЬ ВАЛЕН
У МІНСКУ

— Я не ўпершыню ў Савецкім Саюзе. Бываў ужо ў Ленінградзе, у міжнародным маладзёжным цэнтры «Юнацтва», што пад Мінскам. І вось зноў у Беларусі, куды прыехаў разам з групай студэнтаў з ФРГ, — сказаў галандзец Пауль Вален. — Тры тыдні на гэцім беларускай зямлі праявілі непрыкметна. За гэты час мы пазнаёміліся з гісторыяй і культурай беларускага народа, з жыццём, імкненнямі і спадзяваннямі савецкіх людзей. Глыбокае ўражанне зрабіла на нас, да прыкладу, наведанне філіяла Літаратурнага музея Янкі Купалы ў Вязынцы. Я ўпершыню адкрыў для сябе гэта пазычанае імя.

— Вы добра гаворыце па-руску.

— Вашу мову вучу ў Мюнхенскім інстытуце замежных моў. Цяпер я скончыў яго і атрымаў дыплом перакладчыка. Зараз у Нідэрландах буду шукаць сабе работу.

— Што зрабіла ўплыў на ваш выбар прафесіі?

— Я вырас у музыкальнай сям'і: бацька — скрыпач, маці і старэйшыя сёстры — піяністкі. З дзяцінства з цялага мора музыкі мне палюбілася руская. Я гатовы быў гадзінамі сядзець ля прыёмніка і слухаць творы Чайкоўскага, Глінкі, Глазунова, Пракоф'ева.

Кожны новы прыезд у СССР, сувязі з савецкімі людзьмі дапамагаюць зразумець тайны вашай вялікай мовы. Але даражэй за ўсё, — сказаў у заключэнне Пауль Вален, — тая дружба і ўзаемаадносінны, якія нараджаюцца пры непасрэдным знаёмстве людзей з розных краін. І чым больш будзе такіх сустрач, тым мацнейшым стане мір на нашай шматпакутнай планеце. У Мінску я пасябраваў з многімі юнакамі і дзяўчатамі.

Запісала В. МЕНШЫКАВА.

На прасторах Родины

ПОНИ-КЛУБ

Двадцать шетлендских пони с жеребятами, собранные в одной конюшне, — предмет гордости и восторга ребят из небольшого башкирского города Мелеуза.

Мелеуз находится на юге Башкирской автономной республики, у самых отрогов Уральского хребта. В этом городе есть конный завод, где выращиваются лошади английской и арабской породы, часть которых используется в местном конноспортивном клубе. А для подготовки юных всадников к управлению взрослой лошадейю часть клубной конюшни была отдана закупленным специально для этой цели шетлендским пони.

По словам директора клуба Маргариты Мордвиновой, дети, которые пересели с пони на спортивную лошадь, почти сразу добиваются успехов. Достаточно сказать, что из «выпускников» пони-клуба, созданного менее пяти лет назад для ребят от шести до двенадцати лет, трое уже входят в сборную юношескую команду республики. Причем на большую лошадь дети легко пересаживаются уже и в десять лет. Речь идет не о конных прогулках, а о спортивных тренировках, на которых они должны преодолевать препятствия или участвовать в скачках. И тем не менее при умелой посадке и обращении с большой лошадейю детская психология остается неизменной — желания ребят разрываются между взрослыми тренеровками и возней с живой игрушкой, какой для них, несомненно, кажется пони. Забыть своих маленьких лошадей дети долго не могут. К тому же они привязаны к пони еще и тем, что с первого дня занятий в этом детском клубе должны самостоятельно и каждодневно ухаживать за своими лошадейю. Как говорит Мордвинова, проблема возникает в том, как разделить двадцать лошадей на полсотни ребят — членов пони-клуба, которые готовы просидеть весь день в обнимку с животным, не говоря уже об играх с жеребятами, и уберечь пони от перекармливания конфетами.

Обязательным условием участия в пони-клубе служат различные оценки в общеобразовательной школе.

В Мелеузе привыкли к этому необычному клубу, и теперь ни один праздник не обходится без участия в нем детей на пони. А когда вернувшийся из армии парень сделал предложение девушке, с которой вместе занимался в конноспортивном клубе, то свадебный кортеж, проходящий по городу, целиком состоял из наездников, а молодоженов сопровождали мальчик и девочка на разукрашенных пони.

Естественно, эти маленькие лошади используются не только на торжествах. Дважды в день они выходят на тренировки. Все занятия с пони построены на играх. Это всевозможные эстафеты: игра в «лисицу», когда ребятам нужно догнать девочку (ей дается фора); в «стойла», когда важно не остаться лишним, занимая свободные стойла; «индейцев» — игра по трудноописуемым правилам, придуманная самими ребятами, требующая обязательно густые заросли и на первый взгляд состоящая из набора приемов, почерпнутых из ковбойских фильмов и в цирковой джигитовке. Остается только удивляться, как меланхолично воспринимают пони бешеный азарт своих всадников. В Башкирии издавна существует конная игра «кок пар», в которой одна команда должна занести «в ворота» другой тушу козла. Заменяв козла на огромного плюшевого медведя, это состязание перенесено в пони-клуб. Соревнуются ребята и в скачках (дистанция 400 метров) и в прыжках (препятствия до метра).

С густой гривой, с хвостами до земли, шетлендские пони очень хороши. Тем более, что в Мелеузе они собраны разных мастей. Имена им дают по всем правилам коннозаводства, но стараются, чтобы они оставались детскими. Так, например, кобыл зовут Дробинка, Дружба, Бабочка, Кувшинка, коней — Дозор, Данко, Кросс. Кстати, мужественный Кросс, хозяин табуна, бросается на любую большую лошадь, оказавшуюся поблизости от его подопечных, в отличие от красавца Дозора, равнодушно относящегося ко всему на свете, кроме сладостей. Изучая характеры своих лошадей, проводя с ними почти все свободное время, дети получают не только спортивные навыки — подобное общение с животными воспитывает у них гуманные качества.

Виталий МЕЛИК-КАРАМОВ.
(АФН)

старонкі мінулага

ІШЛІ СЯЛЯНЕ ў АДЫХОД...

Сярод матэрыялаў, якія захоўваюцца ў дзяржаўных архівах Мінска, Вільнюса, Ленінграда, ёсць шмат дакументаў аб умовах працы і быту сялян у дарэвалюцыйнай Беларусі, іх цяжкім сацыяльным і матэрыяльным становішчы.

Вось адна са старонак мінулага Беларусі.

Разарэнне гаспадаркі ў час вайны 1812 года, пастаянныя неўраджаі і паморкі жывёлы, малазямелле, прыгонніцкая эксплуатацыя даводзілі сялян да галечы. У пастановах Мінскай губернскай камісіі народнага харчавання за 1820—1850 гады неаднаразова адзначалася, што з прычыны кепскага ўраджаю хлеба для насельніцтва не хапае. Неабходнасць выплаты дзяржаўных падаткаў, пакупкі хлеба, солі, гаспадарчых прадметаў выклікала ў сялян патрэбу ў грашовых заробках. У пошуках сродкаў да жыцця значная частка жыхароў вёсак і гарадоў адпраўлялася ў адыходныя промыслы за межы свайго павета, губерні і нават Беларусі.

Адыходніцтва бытавала ўжо ў канцы XVIII стагоддзя, на пачатку разлажэння феадальнага ладу і атрымала далейшае развіццё пры капіталізме. Многія архіўныя дакументы пацвярджаюць гэты гістарычны факт. Напрыклад, у «Апісанні вёскі Кузьмінчы» на Гомельшчыне аднаго з маінткаў графа Румянцава-Задунайскага за 1796 год паведамляецца: «На працягу восеньскіх і зімовых месяцаў з кожнага двара адзін мужык ходзіць у пабочныя заробкі, а іншы раз некаторыя і ў летнія месяцы — застаюцца на заробках, такім чынам дапамагаюць сваім сем'ям». У данясенні генерал-губернатора Хаванскага ў Міністэрства ўнутраных спраў у 1824 годзе падкрэслівалася, што беларускія сяляне ў вялікай колькасці знаходзілі сабе казённыя і прыватныя работы за межамі сваіх губерняў. Часцяком ім даводзілася адпраўляцца за многія сотні вёрст — у Пецяярбург, Рыгу, Варшаву, на Украіну. У «Этнаграфічным апісанні» Бельскага павета Гродзенскай губерні за 1853 год мясцовы настаўнік, карэспандэнт Рускага географічнага таварыства растлумачваў прычыны сялянскага адыходу такім чынам: «Грошай на выплату падаткаў і розных павіннасцей на сям'ю трэба 20—25 рублёў, ды на пакупкі, г. зн. усяго селяніну спатрэбіцца ў год 35—40 рублёў срэб-

рам. Грашовыя сродкі папаўняюцца з заробаткаў. Пры гэтым... сяляне не толькі тутэйшага, але і суседніх паве-таў у цяперашні час знаходзяцца значна ў бяднейшым і горшым становішчы, чым 15 гадоў таму назад... цяпер год ад году бяднеюць. Таму часта пакідаюць свае палі, дамы і сем'і і наймаюцца ў работнікі ці падзёншчыкі».

Сяляне пастаянна пакутавалі ад малазямелля. Становішча не змянілася і пасля рэформы 1861 года. Больш таго, развіццё капіталістычных адносін прыводзіла да класавага раслаення вёскі, да павелічэння колькасці немаёмных бабылёў і лішніх работнікаў у сям'і. У. І. Ленін пры аналізе становішча сялян у парэформеннай Расіі прышоў да вываду, што вызваленне сялян знішчыла нерухомасць насельніцтва і паставіла сялян у такіх умовах, што яны не маглі ўжо карміцца з застаўшыхся ў іх кавалкаў зямлі. Маса народу кінулася на пошукі заробку, сяляне ператварыліся ў «наёмных рабочых з надзелам». Падобная сітуацыя складалася і ў паўднёва-заходніх, г. зн. беларускіх губернях Расіі. На падліках нашых гісторыкаў, у канцы XIX стагоддзя на Беларусі вясковая бедната складала 61 працэнт, кожны з 13 сялянскіх двароў не меў зямельных участкаў. У 1899 годзе тут налічвалася 1128 тысяч чалавек лішняга насельніцтва адносна попыту на рабочую сілу, і вялікая маса народу вымушана была ісці ў адыход. Колькасць адыходнікаў з цягам часу ўзрастала. Да 1913 года яна дасягнула вялізнай лічбы — каля 400 тысяч чалавек штогод. Сяляне накіроўваліся на заробкі ў гарады, на прамысловыя прадпрыемствы і вугальныя шахты, на будаўніцтва, лесанарыхтоўкі, на сельскагаспадарчыя работы. Некаторая частка беднякоў у пошуках лепшай долі выязджала за мяжу.

Самым распаўсюджаным відам адыходных промыслаў у Беларусі ў XIX стагоддзі былі лясныя. Гэтаму спрыяла наяўнасць велізарных лясных масіваў, сплаўных і суднаходных рэк, сплаўных і суднаходных рэк, якія цякуць да Балтыйскага і Чорнага мораў, правядзенне Дняпроўска-Бугскага, Агінскага каналаў і Бярэзінскай воднай сістэмы.

Лясныя промыслы былі асабліва развіты ва ўсходняй частцы Беларусі (Віцебская, Магілёўская губерні, Палес-

се Мінскай губерні). Пашырэнню іх у мінулым стагоддзі садзейнічала павышэнне попыту на карабельны лес за мяжой, на будаўнічыя матэрыялы і дровы на ўнутраным рынку. На Дняпроўска-Бугскаму каналу, Мухаўцу, Заходняму Бугу, Вісла лес сплаўляўся ў Данцыг; па Агінскаму каналу, Шчыры, Нёману — у Кенігсберг, Мемель; па Заходняй Дзвіне — у Рыгу і далей за граніцу; па Бярэзіне, Сожы, Дняпры і Прыпяці — у Крамянчуг, Херсон, Адэсу. Лесанарыхтоўкі, лесасплаў, смалакурэнне займалі значную колькасць рабочых рук. Так, у 80-я гады XIX стагоддзя ў Магілёўскай губерні рубкай лесу займаліся каля 32 працэнтаў сялян-адыходнікаў. На сплаве дрэва на Палессі ў 90-я гады працавала да 25 тысяч чалавек, прыкладна палавіна ўсіх адыходных рабочых гэтага рэгіёну.

Асабліва характэрнымі былі лясныя промыслы для Палесся. Колькасць рабочых, якія займаліся рубкай, выдзелкай і дастаўкай лесу ў Мазырскім, Пінскім і Рэчыцкім паветах Мінскай губерні, у 1899 годзе складала даволі вялікую лічбу — 35 500 чалавек. Лясныя ўгоддзі прыносілі дваранам немалы прыбыткі. Уладальнікі лясоў звычайна здавалі лясныя участкі ў арэнду купцам, якія праводзілі іх распрацоўку наёмнымі рабочымі і нажываліся на танный працы беднякоў. Жылі рабочыя ў антисанітарных умовах у буданах, курных хатах. Усе работы вяліся ўручную з дапамогай сякеры, скобл, рыдлёўкі. На падсобных работах шырока ўжывалася жаночая і дзіцячая праца з больш нізкай аплатай, чым мужчынская. На лесанарыхтоўках дзеці абсякалі і адцягвалі галлі, пры смалакурэнні цягалі лучыну ў катлы, пераносілі смалу з кубы ў бочкі, выбіралі з печы выпалены вугаль. Архіўныя дакументы сведчаць, што, напрыклад, на смаленых купецкіх заводах у вёсцы Багуцічы Міхаськаўскай воласці і ў Добрынскай лясной дачы Мазырскага павета Мінскай губерні працавалі дзеці з 10-гадовага ўзросту за 10—20 капеек у дзень (дарослыя мужчыны атрымлівалі па 30 капеек у дзень).

Афіцэр Генеральнага штаба і аўтар даследавання па Мінскай губерні, выдадзенага ў Пецяярбурзе ў 1864 годзе, Г. Зяленін пісаў пра ўзбагачэнне памешчыкаў і лесапрамыслоўцаў. «Некаторыя ўладальнікі маінткаў набылі

ўжо сумную вядомасць сваімі злоўжываннямі адносна сялян, якія ад мала да вяліка, неапраўта і галодныя, былі прымушаны за самую мізэрную плату працаваць у лясках круглую зіму на карысць памешчыка ці прамыслоўца». Аднак і пасля адмены прыгоннага права формы арганізацыі працы рабочых на лесанарыхтоўках мала змяніліся. Уладальнікі лясоў, купцы, валасная адміністрацыя ўсяляк імкнуліся абабраць сялян. Агульнаўжывальны парадак найму быў наступны: сяляне заключалі з купцом пісьмовы дагавор («умовы»), які рэгістраваўся ў валасной управе. У дагаворы ўказваліся месца і тэрмін правядзення работ (звычайна з лістапада па сакавік), віды работ (рубка, вывазка і інш.), колькасць леса для вырубкі і сума заробку і задатку. Аднак пры разліку з рабочымі заўсёды мела месца наўмыслная недаплата пад рознымі парамі.

Асабліва неспрыяльнымі былі ўмовы працы сплаўшчыкаў лесу. З набліжэннем вясны яны ішлі пешшу за дзясяткі і сотні вёрст к берагам рэк і прыстаням. Пасля крыгаходу бярвенні счочвалі ў ваду і звязвалі ў плыты. Працаваць даводзілася ў ледзяной вадзе. Газета «Віцебскія губернскія ведамасці» за 1895 год змясціла гутарку з плытагонамі. На пытанне: «Як вы выносіце такі холад?» адзін з іх адказаў: «Я нічога не адчуваю; у мяне даўно адзравяненлі ногі». Не менш знішчальнай была і згонка плытоў. На шляху сустракаліся розныя перашкоды: засмечаныя рэчышчы рэк, звілістае цячэнне, мелі, парогі на Нёмане і Заходняй Дзвіне. Плыты часцяком разбіваліся, здараліся і ахвяры, а застаўшыхся ў жывых пазбаўлялі заробаткаў. Не выпадкова аб адным з 15 нёманскіх парогаў — Бычы — у сярэдзіне XIX стагоддзя бытавала прымаўка: «Прайшоў Бычы — грошы лічы». Плыты прыводзіліся ў рух з дапамогай шастоў і рулявых вёслаў, а супраць цячэння на Прыпяці, Ясельдзе, Бярэзіне іх цягнулі людзі лінай. Некалыкі чалавек ішлі берагам з лямкай на плячах, а 2—3 плытагоны, стоячы на пляце, адштурхоўвалі яго ад берага шастамі. Такім жа чынам транспартавалі плыты і па Дняпроўска-Бугскім і Агінскаму каналах. Лепельскія сплаўшчыкі цягнулі на сабе плыты ўверх па Уле (прыток Заходняй Дзвіны), ідучы каля берага па грудзі ў вадзе.

Нялёгка праца плытагонаў патрабавала мужнасці, вопыту і вялікай фізічнай сілы, але аплачвалася купцам невысока. Газета «Мінскі лісток» пісала ў 1895 годзе: «Хто бачыў гэтую нечалавечую працу, той не можа ўспомніць аб ёй без уздрыгання, і няма нічога дзіўнага, што сяляне, якія ходзяць на выганку лесу, не дажываючы да старасці, паміраюць ад знішчальных ліхаманак, рэўматызму і прастудных грудных хвароб... Ненадзейны гэты заробак — рабочыя часцяком церпяць крушэнне ў дзвінскіх парогах, трапляюць у заломы і мучаюцца да глыбокай восені. У гэтых выпадках яны абмяжоўваюцца адным задаткам, астатняя зароботная плата ідзе на пакрыццё згубленага лесу. Нажываюцца толькі лесапрамыслоўцы і валасныя пісары, якія састаўляюць кантракты на карысць купцоў, атрымліваючы за гэта надзвычайную плату за кожнага кантрактаванага селяніна».

Плытагоны часта вярталіся дамоў без доўгачаканага заробку, таму што валасная ўправа забірала ўсе грошы за нядоімкі — нявыплату падаткаў. Так, па звестках карэспандэнта Паўночна-Заходняга аддзела Рускага географічнага таварыства за 1872 год у Лукаўскай воласці Рагачоўскага павета Магілёўскай губерні з вёскі Малевічы было адпраўлена на сплаў лесу па Дняпры ў Херсон 40 чалавек. Сяляне знаходзіліся на работах з вясны амаль усё лета, аднак з заробленых 20—25 рублёў яны атрымалі толькі па 2 рублі на зваротную дарогу, астатнія грошы былі адабраны за нядоімкі. Не выпадкова газета «Мінскія губернскія ведамасці» паведамляла ў 1881 годзе: «Эксплуататары-лесапрамыслоўцы вельмі злоўжываюць працай сялян; яны наймаюць іх за самую мізэрную цану і ў той час, калі ў іх няма хлеба, умовы заключаюць такія, якія ставяць сялян у безвыходнае становішча. Наняттыя рабочыя нясуць адказнасць за захаванасць плытоў і за прагулянныя дні, уключаючы і хваробы... Адным словам, уся сіла на баку лесапрамыслоўцаў... і яны як павукі апутваюць сеткай свае ахвяры».

Сапраўды правільныя словы К. Маркса: «...капітал бязлітасны ў адносінах да здароўя і жыцця рабочага ўсюдзі, дзе грамадства не прымушае яго да іншых адносін».

Ніна БУРАКОўСКАЯ.

Горад шахцёраў Салігорск — малады. Першы камень у падмурк першага дома быў закладзены ў жніўні 1958 года. Потым былі першы дом, першая вуліца, першая бодня з калійнай соллю, першая чарга камбіната... Слава і гордасць горада — гіганцкі горна-хімічны комплекс — вытворчае аб'яднанне «Беларуськалій». На яго прадпрыемствах выпускаецца больш палавіны саюзнай здабычы калійных угнаенняў. Амаль пяцьсот вагонаў прадукцыі штодзённа адпраўляюць салігорцы сельскай гаспадарцы краіны. З году ў год расце, прыгажэ Салігорск. Яго жылы фонд перавышае сёння мільён сто тысяч квадратных метраў. Тут пабудаваны адзін з буйнейшых у рэспубліцы бальнічных комплексаў, два санаторыі-прафілакторыі, прадпрыемствы гандлю, грамадскага харчавання і бытавога абслугоўвання насельніцтва. У горадзе ёсць Палац культуры гарнякоў, клуб будаўнікоў, кінатэатры, Палац піянераў, да паслуг салігорцаў — пясчаныя пляжы вадасховішча, маляўнічыя прыгарадныя лясы.

НА ЗДЫМКУ: панарама горада Салігорска.

Фота Я. КАРПАВА.

СЛОВА ПРА ТАЛЕНАВІТАГА АРТЫСТА,
КАЛЕГУ, ЧАЛАВЕКА

НЕПАЎТОРНЫ

БАРЫС

ПЛАТОНАЎ...

З нагоды 80-годдзя з дня нараджэння народнага артыста СССР, майго калегі, цудоўнага чалавека Барыса Платонава я з хваляваннем бяруся за пера. І хаця я не быў яго блізім сябрам, але доўгія гады нашай сумеснай працы ў купалаўскім тэатры даюць мне права і нават абавязваюць расказаць пра Барыса Віктаравіча. Гэта быў надзвычай таленавіты артыст, які пакінуў яркі след у нацыянальным мастацтве. Ён стварыў шматлікую галерэю мастацкіх вобразаў-шэдэўраў: ганарыста Адольфа Быкоўскага ў купалаўскай «Паўлінцы», Лявона Чмыха ў манадэнаўскай «Лявонісе на арбіце», ваяка партызан часоў Вялікай Айчыннай вайны народнага героя Канстанціна Заслонава ў аднайменнай п'есе А. Маўзона, Зяліна ў камедыі К. Крапівы «Хто смяецца апошнім»... Пералічыць імя гэтаго талента мала частка таго, што наогул створана Платонавым на сцэне.

Творчы дыяпазон артыста сапраўды быў бліжэйшы. Ён перакрэсліў звыклія панаці аб так званым артыстычным амплуа. Яму былі падудадны ўсе амплуа. У сорок гадоў Барыс Платонаў бліскуча сыграў закаханага, рамантычнага Рамэо ў спектаклі «Рамэо і Джульета» па п'есе Шэкспіра. І гэта быў сапраўдны трыумф. Са спектаклем мы былі на гастролях у Маскве, дзе ён ішоў пад аншлаг. А пасля заканчэння спектакля глядачы звычайна не разыходзіліся, чакалі, пакуль пераапераўца артысты, каб убачыць Платонава, выказаць яму сваю шчырую ўдзячнасць, захапленне, уручыць кветкі.

Барыса Віктаравіча трохі

бянтэжыла такая ўвага глядачоў, бо ён быў вельмі сціплым чалавекам. Увогуле, вызначальнай рысай асобы Платонава я лічу яго інтэлігентнасць у самым шырокім сэнсе слова. Яна праяўлялася ва ўсім: і ў падыходзе да ролі, і ў адносінах да калегаў, і да незнамых яму людзей. Мы ніколі не чулі, каб ён павысіў голас на каго-небудзь, у самыя напружаныя моманты праяўляў цяплыню, стрыманасць. Пазней, калі Барыс Віктаравіч стаў мастацкім кіраўніком купалаўскага тэатра, гэтыя рысы вельмі дапамагалі яму ў складанай рабоце з людзьмі. Але, нягледзячы на сваю знешнюю стрыманасць, Барыс Платонаў быў вясёлым чалавекам, любіў папець, танцаваць, пажартаваць. Варта было нагадаць яму, што набліжаецца 8-е Сакавіка, як Барыс Віктаравіч па існаваўшай у нас у тэатры завяздзёнцы пачынаў рыхтаваць віншавальную прамову, нават пісаў вершы з гэткай нагоды ў гонар кожнай жанчыны ў трупі.

Мы ўсе любілі Барыса Платонава за яго вясёлыя нораў, гатоўнасць прыйсці на дапамогу. Аднадушна ён быў вылучаны калектывам тэатра ў дэпутата Вярхоўнага Савета БССР. І на працягу многіх гадоў сумленна выконваў абавязкі дэпутата ў дзяржаўным органе ўлады.

Удзячны лёсу, што мне давялося працаваць разам з Барысам Платонавым. Мы былі партнёрамі ў «Лявонісе на арбіце» і ў «Паўлінцы». Абодва ігралі пана Быкоўскага і Лявона Чмыха. У мяне гэтыя вобразы былі больш камедыійныя, іншую афарбоўку ў трактоўцы сваіх герояў надаваў Барыс Віктаравіч. Часам ён прыходзіў паглядзець спектакль з маім удзелам. Ад душы смяяўся, а потым ішоў павіншаваць з поспехам. Такая яго ўвага, добразычлівасць ніколі не забудзецца.

У Платонава многаму можна было паучыцца. Раскажу, як ён працаваў над ролі Канстанціна Заслонава. Драматургічны матэрыял быў небагаты. У гэткай сітуацыі ў артыста заўсёды складалае становішча. Няма матэрыялу — няма што іграць. Платонаў спачатку перачытаў усё, што захавалася ў архівах пра дзейнасць падпольшчыкаў у Оршы, пра кіраўніка падполля. А потым наладзіўся ездзіць у Оршу, дзе адшукаў сяброў Заслонава, тых, хто ведаў яго, разам працаваў. Распытваў, запісваў кожную дробязь пра свайго героя.

Калі адбылася прэм'ера гэтага спектакля, публіка на «біс» некалькі разоў выклікала Платонава. Артыст стварыў не проста вобраз мужа, а і смелага героя, патрыёта, але і паўнакроўны, праўдзівы чалавечы характар.

Цесныя сяброўскія сувязі звязвалі Барыса Платонава з народнымі тэатрамі. Ён часта бываў у самадзейных артыстаў, вёў у іх рэпетыцыі. А ў пачатку 60-х гадоў у аршанскім народным тэатры ён сыграў у спектаклі «Канстанцін Заслонаў» галоўную роллю. Пра гэта тады пісала газета «Правда», адзначаючы заслугу майстроў беларускай сцэны ў развіцці мастацкай творчасці працоўных.

Пройдуць гады, але імя выдатнага артыста не забудзецца нашчадкамі. Бо ўсё сваё жыццё ён аддаў служэнню мастацтву, служэнню свайму народу.

Здзіслаў СТОМА,
народны артыст СССР,
лаўрэат Дзяржаўнай
прэміі БССР.

ПРАЦЭС КУЛЬТУРНАГА АБМЕНУ НЕЛЬГА ШТУЧНА СПЫНІЦЬ

МАСКВА ЧАКАЕ КНІГАВЫДАЎЦОЎ СВЕТУ

Генеральны дырэктар Генеральнай дырэкцыі міжнародных кніжных выставак і кірмашоў Дзяржаўна-выдавецтва СССР Ігар КАЗАНСкі адказвае на пытанні аглядальніка Агенцтва Друку Навіны Гаўрыіла ПЕТРАСЯНА.

— Сёлета Масква чацвёрты раз прыме прадстаўнікоў выдавецкіх, кнігагандлёвых і аўтарска-прававых арганізацый свету. Удакладніце, калі ласка, дзе, у якія тэрміны і на якой экспазіцыйнай пляцоўцы будзе праходзіць Маскоўская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш (ММКВК).

— Выстаўка адкрыецца 6 верасня і працягнецца тыдзень. Яна размесціцца, як і папярэднія выстаўкі-кірмашы, у двух буйнейшых павільёнах Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР на экспазіцыйнай плошчы 25 тысяч квадратных метраў.

— У рабоце папярэдняй ММКВК-81 удзельнічала больш за 2300 фірм і арганізацый з 83 краін. Ці будзе цяперашні кірмаш такі ж прадстаўнічы?

— Без сумнення. Гэта можна сцвярджаць ужо сёння. Па папярэдніх даных, у маючым адбыцца кніжным форуме прымуць удзел больш чым 2000 кнігавыдавецкіх і кнігагандлёвых фірм з 90 дзяржаў, а таксама 12 міжнародных і нацыянальных арганізацый. Ся-

род удзельнікаў выстаўкі-кірмашу выдавецтва сацыялістычных краін, экспазіцыі якіх заўсёды вызначаюцца разнастайнасцю тэматыкі; буйнейшыя фірмы з ЗША, ФРГ, Вялікабрытаніі, Італіі, Францыі, Нідэрландаў, Аўстрыі, Японіі; выдавецтва Аргенціны, Анголы, Гвінеі-Бісау, Індыі, Танзаніі, Эфіопіі, Кувейта, Эквадора і іншых дзяржаў Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Арганізацыю Аб'яднаных Нацый будзе прадстаўляць намеснік генеральнага сакратара ААН Э. Візнер. Атрымана таксама пацвярджэнне на ўдзел ад ЮНЕСКО і дзесяці іншых міжнародных арганізацый. У Маскоўскім кніжным форуме могуць удзельнічаць любыя выдавецтвы, аўтарскія агенствы і фірмы з кнігамі самай рознай тэматыкі, альбомамі па мастацтву, вучэбнымі дапаможнікамі, слоўнікамі, энцыклапедыямі. Акрамя таго, можна экспанавань грамплацінкі, слайды, маркі і паштоўкі.

— Ці азначае гэта, што кожны ўдзельнік можа прадставіць на стэндах усё, што жадае? Якія прынцыпы адбору экспанатаў?

— Прадстаўленыя экспанаты павінны адпавядаць дэвізу выстаўкі: «Кніга на службе міру і прагрэсу». Гэта азначае, што практычна мы гаворым «калі ласка» ўсім кнігам, акрамя тых, якія прапагандуюць мілітарызм, варажасць паміж народамі, расізм і парнаграфію. Маскоўская выстаўка-кірмаш дае ўсім удзельнікам роўныя магчымасці для ўзаемавыяўлення гандлю на падставе абмену сапраўднымі культурнымі каштоўнасцямі. Вядома, кніга — тавар асаблівы. Мэта ММКВК-83 таму і заключаецца ў тым, каб, прадстаўляючы самыя шырокія магчымасці для камерцыйнай дзейнасці, сцвярджаць разам з гэтым высокае прызначэнне кнігі. Мы хочам, каб кірмаш арганічна спалучаўся з выстаўкай, на якой будзе прадэманстраваны ўклад выдавецкай справы розных краін у вырашэнне актуальных праблем, што стаяць перад чалавецтвам.

— Звычайна на маскоўскіх выстаўках-кірмашах дэманструюцца спецыяльныя міжнародныя экспазіцыі. Ці плануецца такая экспазіцыя на ММКВК-83?

НОВАЕ ВІДААНЕ, ПРЫСВЕЧАНАЕ ПЕСНЯРУ

ЖЫЦЦЁ КОЛАСА:
ДЗЕНЬ ЗА ДНЁМ

Творчасць вялікага песняра Якуба Коласа шчыра любіць і паважае беларускі народ. Добра вядома яна і суайчынікам за мяжой. Аўтар шматлікіх вершаў і аповяданняў, пэтычных шэдэўраў «Новая зямля», «Сымон-музыка», «Рыбакова хата», трылогіі «На ростанях», некалькіх аповесцяў, пабудаваных на фальклорнай аснове «Казак жыцця», ён разам з Янкам Купалам, Максімам Багдановічам, Максімам Гарэцкім, Кузьмой Чорным, Змітраком Бядулем і іншымі пісьменнікамі рабіў усё для таго, каб і беларускі народ меў кнігі, вартыя яго, якія і іншым народам даносілі б праўду пра наш край, яго людзей.

Немалаважны і той факт, што Я. Колас ніколі, пачынаючы з першых ужо сваіх творчых крокаў, не замыкаўся толькі ў літаратурнай дзейнасці. Гэта быў пісьменнік-грамадзянін, які цікавіўся паўсядзённым жыццём свайго народа, часта сустракаўся з простымі людзьмі. Асабліва многа падобных кантактаў было з калгаснікамі, рабочымі, прадстаўнікамі інтэлігенцыі ў савецкі час, калі Колас меў магчымасць рэгулярна наведваць працоўныя калектывы.

У апошнія гады з'явіўся шэраг значных даследаванняў, у тым ліку і манаграфічнага плана, у якіх на глыбокім навукова-тэарэтычным і ідэйна-мастацкім узроўні аналізуюцца як асобныя творы Якуба Коласа, так і ўся яго спадчына. Літаратуразнавец і пісьменнік С. Александровіч узяўся за напісанне мастацкай біяграфіі песняра. Ужо выйшлі тры аповесці, якія ахопліваюць перыяд ад нараджэння Коласа па першыя гады Савецкай улады.

Зусім нядаўна з'явілася яшчэ адно цікавае выданне, прысвечанае песняру — кніга Міхася Мушынскага «Якуб Колас. Летапіс жыцця і творчасці», выпушчаная выдавецтвам «Мастацкая літаратура». Аўтар, вядомы беларускі літаратуразна-

вец, поўна і дэтальна сабраў пад адной вокладкай звесткі, якія датычацца ўсяго жыцця і творчасці Я. Коласа. Для напісання «Летапісу...» выкарыстаны разнастайны матэрыял, дзякуючы чаму кніга ўспрымаецца не проста як збор фактаў бібліяграфічнага кірунку, а як цэласны мастацкі твор, кожная старонка якога дапамагае стварыць жывы вобраз вялікага паэта.

Гаворачы аб прынцыпах, якімі ён кіраваўся пры складанні «Летапісу...», М. Мушынскі заўважае ў прадмове: «Падача матэрыялу тут падпарадкавана мэце паказаць аўтара «Новай зямлі», «Сымона-музыкі», «Казак жыцця» і іншых твораў як галоўную фігуру літаратурнага працэсу на працягу пяцідзесяці гадоў, як песняра, народжанага рэвалюцыяй 1905 года, як самабытнага мастака слова, паэта сацыялістычнай явы, натхнёнага ідэаламі Вялікага Кастрычніка».

Сапраўды, усё найбольш значнае, што створана Я. Коласам, з'явілася ў савецкі час, тым не менш, заслугоўвае вялікай увагі і пачатковы перыяд яго жыцця, з якім звязана не толькі творчае але і грамадзянскае станаўленне пісьменніка.

М. Мушынскі дзень за днём прасочвае жыццё песняра. І разам з тым падзеі не проста канстатуе, але даецца іх разгорнутае тлумачэнне, дзеля чаго робяцца шматлікія спасылкі на сведчанні сучаснікаў Я. Коласа, прыводзяцца вытрымкі з розных дакументаў, перыядычнага друку, архіўных матэрыялаў, чым дасягаецца асабліва пераканаўчасць.

Шмат цікавага чытачы дачаюцца пра гады маленства і юнацтва Коласа, вучобу ў Нясвіжскай настаўніцкай семінары, працу настаўнікам на Палесці. Даволі поўна прадстаўлены звесткі пра ўдзел Канстанціна Міцкевіча ў з'ездзе настаўнікаў, што адбыўся непалёку ад Мікалаеўшчыны. З

матэрыялаў відаць, што за чалавек быў малады педагог. Да таго ж М. Мушынскі прыводзіць вытрымку з кнігі Максіма Лужаніна «Колас расказвае пра сябе»: «Арыштавалі мяне на судзе. На лаву падсудных не саджалі, я даваў паказанні і мог выходзіць з залы... Моі, вядома, і ўцячы. А куды? Дый, галоўнае таварышаў судзіць, як жа я магу пакінуць іх? Думалася, што ўжо само наша асуджэнне дасць нейкі штуршок далейшаму настаўніцкаму руху».

На жаль, пра знаходжанне песняра ў Мінскай турме, куды ён трапіў за ўдзел у настаўніцкім з'ездзе, вядома нам не шмат. Нямнога звестак захавалася і пра некаторыя іншыя перыяды яго жыцця. У прыватнасці, мала пакуль мы ведаем аб працы песняра ў Беларускай педагогічным тэхнікуме, пра яго жыццё ў дваццаці-трыццаці гады. І, наадварот, перадавыя і пасляваенныя перыяды ў «Летапісу...» прадстаўлены асабліва поўна. Маючы пад рукой шмат матэрыялаў, аўтар змог падаць іх такім чынам, што бачыш не толькі тытанічную літаратурную дзейнасць Я. Коласа, але і яго напружаную грамадскую работу.

Яшчэ ў 1926 годзе ўрад рэспублікі прысвоіў Якубу Коласу высокае званне народнага пісьменніка, якое найлепшым чынам выяўляла сутнасць усяго таго, чым жыў, што рабіў адзін з самых выдатных пісьменнікаў сучаснасці. Факты яго жыцця і творчасці яскрава сведчаць, што ва ўмовах сацыялізму расквітнелі талент пісьменніка, а ў цеснай сувязі з жыццём краіны, народа — была яго сапраўдная сіла.

Зробленае М. Мушынскім па зборы і сістэматызацыі звестак, якія датычацца Якуба Коласа, успрымаеш як знаны крок па далейшай сістэматызацыі ўсяго таго, што звязана з імем чалавека, які ўзняў нацыянальную літаратуру на ўзровень самых высокаразвітых літаратур свету.

Кніга «Якуб Колас. Летапіс жыцця і творчасці» ілюстравана шматлікімі здымкамі. Яна будзе добрым падарункам усім, хто любіць творчасць беларускага песняра.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

«У сорок гадоў Барыс Платонаў бліскуча сыграў закаханага, рамантычнага Рамэо ў спектаклі «Рамэо і Джульета» па п'есе Шэкспіра».

— Плануецца. Яна будзе называцца: «Роля кнігі ў развіцці нацыянальнай культуры і адукацыі». Савецкія выдаўцы ў гэтым раздзеле арганізуюць выстаўку «Ад Івана Фёдарова да нашых дзён», прысвечаную 400-годдзю з дня смерці рускага першадрукара, даце, якая па рашэнні ЮНЕСКО адзначаецца ў гэтым годзе ва ўсім свеце. Будзе таксама працаваць і традыцыйны «Клуб дзелаўых сустрэч», у якім прымуць удзел вядомыя савецкія і замежныя грамадскія дзеячы, пісьменнікі, вучоныя. Таксама па традыцыі будучы дэманстраваць лепшыя малюнкi міжнароднага дзіцячага конкурсу, праведзенага перад ММКВК-83 яе Генеральнай дырэктарскай сумесна з рэдакцыяй часопіса «Советская женщина». Але, зразумела, галоўная і асабліва ўвага ўдзяляецца стварэнню максімальна спрыяльных умоў для камерцыйнай дзейнасці ў дні кірмашу. Мы ўважліва вывучылі мінулы вопыт, пастараліся ўлічыць пажаданні ўдзельнікаў і гасцей. Інтэрэсам камерцыйнай эфектыўнасці ММКВК-83 падпарадкаваны, у прыватнасці, больш рацыянальная планіроўка экспазіцыі, павелічэнне колькасці офісаў для дзелаўых сустрэч і перагавораў.

— Нашы нядобрычліўцы спрабуюць перашкодзіць нармальнай рабоце маскоўскіх кірмашоў. Так, напрыклад, у нядаўняй анкеце аднаго з амерыканскіх універсітэтаў, разасланай 85 выдавецтвам ЗША,

задаюцца такія пытанні: «Ці не лепш вам не ўдзельнічаць у культурных сувязях з СССР? Ці не атрымліваецца так, што, прадаючы кнігі СССР, вы тым самым умацоўваеце яго эканоміку?»

— Жаданне пэўных колаў на Захадзе перашкодзіць працэсу культурнага абмену і ўзаема-разумення, у прыватнасці нармальнай рабоце Маскоўскага кірмашу, не з'яўляецца навіной. Такія спробы рабіліся і раней, але я ўпэўнены, што, як і раней, яны асуджаны на правал. Пра гэта сведчыць сам факт удзелу ў ММКВК фірм і арганізацый з розных дзяржаў незалежна ад іх сацыяльна-палітычнага ладу. Вельмі актыўна ўдзельнічаюць у маскоўскіх кніжных форумах і выдавецтвы са Злучаных Штатаў, такія вядомыя як «Пліум паблішынг карпаратыўн», «Харкорт Брэйс Джаванавіч», група «Таймс мірар», Асацыяцыя амерыканскіх выдаўцоў пратэстанцкай царквы, і іншыя. Усе яны пацвердзілі свой удзел у ММКВК-83. Так што растуць імкненне дзелаўых людзей і шырокіх колаў міжнароднай грамадскасці да кантактаў з Савецкім Саюзам ламае штучна ствараемыя бар'еры. Арганізатары ММКВК-83 настроены аптымістычна. Мы перакананы, што Маскоўская выстаўка-кірмаш стане новым крокам на шляху расшырэння культурнага абмену паміж народамі, на шляху міру і сацыяльнага прагрэсу, падзей, што адпавядае духу і літары Заключнага акта, прынятага ў Хельсінкі.

3 МАСТАКОМ ПА ВЫСТАЎЦЫ

ЯГО ВАК ЖЭЧАНЦА, ШПРЫТ... ЯКІ НАС ВЯЖУЮТ ПРАМОВЕ ЗАВІЦЬ ТЫЛЮГУ АБ ТОЙ МОВЕ, КАНІ АЗВЯСІМ КІЛІСЦУ?... Яўген Мікалаевіч

ПІСАЦЬ ЯСНЫЯ РАЊЦЫ

Для Яўгена Ціхановіча, аднаго са старэйшых беларускіх мастакоў, гэта быў незвычайны дзень. У рэспубліканскім Палацы мастацтва адкрылася яго персанальная выстаўка, прысвечаная 70-годдзю з дня нараджэння і 50-годдзю творчай дзейнасці. На адкрыццё сабраліся калегі, сябры, знаёмыя і незнаёмыя людзі. Як заўсёды ў такі дзень, былі хвалюючыя прамовы, шчырыя віншаванні і пажаданні, букеты кветак. Да юбіляра немагчыма было падступіцца — кожны хацеў паціснуць яму руку, нешта папытаць, павіншаваць і выказаць свае зычанні. Ад такой увагі Яўген Мікалаевіч, адчувалася, быў і разгублены, і шчаслівы. Мы дамовіліся прайсціся па яго выстаўцы ўдваіх. Адкуль пачаць? 900 работ прадстаўлена ў экспазіцыі: жывапіс, графіка, акварэлі, малюнкi... Мы спыняемся ля карціны, дзе нехта з наведвальнікаў ужо паспеў паставіць кветкі. Гэта славуе папалатно «Партызаны ў разведцы». Яно знаходзіцца ў пастаяннай экспазіцыі Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, рэпрадукцыя карціны часта друкуецца ў часопісах. А сама яна даўно стала хрэстаматыйнай у беларускім савецкім жывапісу.

— Работа была напісана неўзабаве пасля заканчэння вайны, нека адразу, хутка, — гаворыць аўтар, — і прысвячалася адважным беларускім партызанам, чый подзвіг быў вялікім укладам у нашу перамогу. А побач, глядзіце, серыя партрэтаў. Я рабіў іх, калі яшчэ ішла вайна, у 1944 годзе. Наша армія толькі вызваліла сталіцу Беларусі. У Мінску знаходзілася многа камандзіраў партызанскіх злучэнняў, брыгад, кіраўнікоў падполля. Усе гэта былі героі, пераможцы. Я працаваў з раніцы да ночы. Хацелася напісаць іх партрэты, каб усе ўбачылі, што гэта за людзі, якія, рызыкуючы ўласным жыццём, мужна змагаліся з ворагам у тыле: арганізавалі смелыя дыверсіі, кіравалі ваеннымі аперацыямі... Вось гэта Дзенісевіч — інструктар падпольнага ЦК ЛКСМБ, Будай — рэдактар падпольнай партызанскай газеты, Туміловіч — намеснік камісара адной з партызанскіх брыгад.

Яўген Мікалаевіч змоўк, відаць, прыгадваючы далёкія гады. Тут, на выстаўцы, дарэчы, многа работ на ваенныя тэмы: «Дапамога Маск-

вы партызанам», «У няволі», «Раскаса байца...». У іх мастак застаецца верным жывой канкрэтнай праўдзе падзей.

— Давайце прыпынімся вось тут, — прапануе Яўген Мікалаевіч. — У гэтай карціне цікавая гісторыя. Нядаўна да мяне на вуліцы падыходзіць жанчына і пытаецца, ці пазнаю я яе? Аказваецца, амаль сорак гадоў назад я маляваў яе. Тады яна была дзяўчынкай. Дарэчы, вось яна, бялявае дзяўчо, слухае расказ байца, які толькі вярнуўся з фронту.

Пасля мы спыняемся ля серыі невялікіх работ, надзвычай цікавых для маладых наведвальнікаў — на іх куточкі старога Мінска.

— А вось гэта Віцебск у 30-ыя гады, дзе я вучыўся ў мастацкім тэхнікуме. Час быў бурлівы. У студэнцкім асяроддзі часта разгараліся гарачыя спрэчкі аб далейшых шляхах развіцця нацыянальнага мастацтва.

Яўгена Ціхановіча нездарма называюць летапісцам свайго часу. Ім створана вялікая колькасць работ. Майстар працуе ў самай рознай тэхніцы. Менавіта тут, на выстаўцы, убачышы разам столькі розных твораў, пачынаеш разумець, як многа і часам як пакутліва працаваў мастак. 50 гадоў у мастацтве — нямала пераодмана, пераасэнсавана. Нават неспрактыкаванае вока ўбачыць, як мянялася манера аўтара, стыль яго пісьма. Але нязмемным заставаўся адно — адданаць родным вобразам,

свайёй зямлі і свайму народу. Захапіўшыся графікай, Яўген Мікалаевіч стварыў цэлую галерэю партрэтаў дзеляўых нацыянальнай культуры — Цёткі, Вагдановіча, Купалы, Коласа, Буйніцкага, Галубка, Мележа, Скарыны, Чарота... Сотні экслібрываў выкананы Я. Ціхановічам.

— Мая выстаўка своеасабліва справядца, за доўгія гады працы. Я пісаў жыццё свайго народа ў розных этапах яго гісторыі: і ў перыяд сацыялістычнага будаўніцтва, і ў цяжкія гады ваенных выпрабаванняў, і ў пасляваенны час. Многа давалася паездзіць па рэспубліцы. Апошнія акварэлі — гэта вынік падарожжа па Браслаўшчыне.

Яўген Мікалаевіч трывожна паглядзеў некуды ўверх, адкуль на карціны лётца мяккае святло. Там пранёсся пасажырскі самалёт. Гэтак жа глядзяць у неба, калі па чуюць гул самалёта, амаль усе людзі старэйшага ўзросту, хто перажыў вайну. Тады часта фашысцкі самалёт нёс, каб скінуць на горад, на людзей, свой смаротны груз. У жыцці Яўгена Ціхановіча былі дзве вайны — імперыялістычная і другая сусветная. І таму мне вельмі зразумельна яго апошнія словы, што хочацца пісаць шчаслівых людзей, мірных будні, ясныя раніцы.

Таццяна АНТОНАВА.
НА ЗДЫМКАХ: Я. ЦІХАНОВІЧ. Экслібрыв з цыкла «Пра культуру і мову роднага краю»; «Лета»; «Партызаны ў разведцы».

Фота Ю. ЗАХАРАВА.

Са свайёй першай зарубежнай паездкі па Балгарыі вярнуўся народны ансамбль танца «Ручаёк» Гродзенскага вытворчага аб'яднання «Хімвалакно». Самадзейныя артысты — рабочыя і служачыя прадпрыемств-

ва, выхаванцы прафтэхвучылішча — выступілі на лепшых сцэнічных пляцоўках у гарадах Прыморска, Варна, пасёлках Браздзілава і Косці. І ўсюды «Ручаёк» спадарожнічаў поспех.

«ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?» —

ТЭЛЕВІЗЫНАЕ КАЗІНО

ВІКТАРЫНА, У ЯКУЮ ГУЛЯЮЦЬ МІЛЬЁНЫ

У гэтай віктарыне адзін з самых высокіх індэксаў папулярнасці сярод праграм савецкага тэлебачання. Прыдумаў яе пяць гадоў назад рэжысёр Уладзімір Варашылаў. Ідэя, стаўшая сапраўды шчаслівай, нарадзілася нечакана. Купіў ён нека ў магазіне «Дзіцячы свет» цацку «ваўчок» (ці «юла»). Прынёс дамоў і... пачаў гуляць. А праз некалькі дзён прапанаваў стварыць новую перадачу — «Што? Дзе? Калі?»

Адзін мой калега ўдала, па-мойму, ахарактарызаваў яе як «тэлевізыйнае казіно, дзе стаўка — эрудыцыя і знаходлівасць, а выйгрыш — новыя веды». Усё дзеянне сканцэнтравана вакол стала з рулеткай. У цэнтры — той самы «ваўчок». Злучаная з ім стрэлка паказвае на лічбу, якая абазначае нумар пісьма з пошты гледачоў. У пісьме складанае пытанне, што датычыць самых розных галін (ад жывапісу да сававодства, ад гісторыі да авіяцыі...). Адказаць на яго павінны шэсць так званых «знатакоў», якія сядзяць за сталом: студэнты, маладыя інжынеры, урачы і іншыя. Няўмольна рухаецца секундная стрэлка (на абдумванне адказу адпущана і мінута), «злавесна» мігае жывая сава (іранічны сімвал перадачы), думаюць, спрачаюцца знатакі, і, што самае галоўнае, у інтэнсіўны працэс пошуку вернага рашэння ўключваюцца мільёны тэлегледачоў. Нарэшце адведзены час канчаецца. Слова даецца ўдзельнікам віктарыны ў студыі, пасля чаго нябачны вядучы (гэта Уладзімір Варашылаў) бяспрасным барытонам абвясчае верны адказ і хто на гэты раз атрымае прыз — цікавую кніжную навінку — каманда «знатакоў» ці тэлегладач, аўтар мудрагелістага пытання, якое так і не вырашылі эрудыты.

Час ад часу дзеянне перабіваецца музычнымі застаўкамі, каб зняць нервовае напружанне — не толькі ў тых, хто сядзіць за рулеткай, але і ў актыўна суперажываючых гледачоў, якіх цікавяць і адказы на каверзныя пытанні, і самі «знатакі»: ход іх думкі, эмоцыі. Прыцягваюць увагу твары ігракоў другой «каманды» — яны даслалі пытанні — фота на экране манітора ці рэпартажныя здымкі. Тэлегледачы таксама адчуваюць радасць, калі раней за «знатакоў» знайшлі правільны адказ, ці прыкрасць, бо гэтак жа, як і эрудыты на тэлеэкране, не ведаюць шляху да ісціны. І ва ўсіх выпадках іх ахоплівае азарт, хваляванне.

Кожная перадача, праводзімая сумесна з Усесаюзным таварыствам аматараў кнігі, ідзе да набраных шасці ачкоў. Калі каманда «знатакоў» перамагла, яна атрымлівае права ўдзельнічаць у далейшым розыгрышы. Фінал — у канцы года. Прайграла — выбывае, саступаючы месца больш удалым таварышам.

Гэтай праграмай тэлебачанне, я думаю, можа ганарыцца перш за ўсё таму, што ўзнікла дзейства далёка не бяздумнае: у форме забаўнага відовішча, у выглядзе гульні, у якой няма і намёку на дыдактыку, гледачы, у асноўным моладзь, атрымліваюць інфармацыю па навуцы, культуры, гісторыі і іншую. «Што? Дзе? Калі?» дае несумненны імпульс да набывання ведаў, займаючыся такім чынам асветніцкай дзейнасцю.

Пасля кожнай перадачы на тэлебачанне прыходзяць тысячы пісьем: многія хочучы стаць удзельнікам «Клуба знатакоў». Але толькі сотні з іх трапляюць на адборачныя туры ў Маскву. І толькі 36 чалавек — шэсць каманд — становяцца «знатакамі». А хто не трапіў — што ж, такія клубы ўзнікаюць сёння па ўсёй краіне: у студэнцкіх інтэрнатах, рабочых пасёлках, гарадскіх і сельскіх дамах культуры... Вось якую лавіну інтарэсу зрушыў з месца маленёкі «ваўчок», убачаны тэлережысёрам Уладзімірам Варашылавым у маскоўскім «Дзіцячым свеце».

Барыс АЛЕНІН.

НА ЗАРУБЕЖНАЙ СЦЭНЕ

ПАЧАЛОСЯ ЎСЁ З ПАДАРОЖЖАЎ

Клецкі краязнаўчы музей ма-
лады, год нараджэння — 1979.
Як усё пачалося, расказвае яго
стваральнік, настаўнік мясцо-
вай школы Дарафей Чорны.

— Калісьці сабраўся я з вуч-
нямі Клецкай сярэдняй школы
нумар 2 у паход па родных
мясцінах. Падарожжа ўсім
вельмі спадабалася. Праз не-
каторы час выправіліся зноў.
Ужо і пэўны турысцкі вопыт
набылі. З часам геаграфія та-
кіх вандровак пашырылася.

Былі мы ў Гомелі. Вядома,
уражанні колькі! Наведалі
былы палац князя Паскевіча,
дзе цяпер размясціўся музей,
Палац піянераў і школьнікаў.
Там у мяне і ўзнікла думка —
стварыць свой музей.

Як толькі школьнікі пра гэта
даведаліся, то загарэліся
ідэяй, не спыніўшы. Збіралі ста-
рыя кнігі, узоры рэдкага пісь-
ма, розныя дакументы, пред-
меты хатняга ўжытку, вопрат-
ку. І тканіны даўнейшай рабо-
ты знайшліся, і манеты. Рэчы
Паспалітай, Вялікага княства
Літоўскага, Расійскай імперыі,

зброя розная: ад штуцэраў
грэнадзёрскага палка часоў
Вялікай Айчыннай 1812 го-
да да самаробных партызан-
скіх нагануў мінулай вайны.
Калекцыя памнажалася, расла.
І зараз, як надыходзяць кані-
кулы, збіраюцца школьнікі ў
дарогу, чакаюць іх сустрэчы з
людзьмі, вандроўкі па далёкіх
вёсках.

У музеі сёння каля дзвюх
тысяч экспанатаў, і за кожным
праца, пошук. Д. Чорны часта
ўспамінае выпадак, калі група
школьных шукальнікаў, якіяны
назваюць сябе, выехала ў на-
прамку вёскі Вялікі Карацк. А
дэйшлі аж да Вільнюса па сля-
дах дывізіі імя Тадэвуша Ка-
сцюшкі, што прайшла з баямі
па тых мясцінах у гады Вялі-
кай Айчыннай вайны. Выпадко-
ва трапілі на хутар, дзе дзя-
цей прывеціў Антон Будавай,
пажылы вясковец. Разгавары-
ліся. А калі зайшла гаворка
пра часы даўнейшыя, Антон
Рыгоравіч прыгадаў:

— Мой жа родны брат на
першым з'ездзе Саветаў быў.

Фота ёсць. — Гаспадар тады
паказаў гасцям вялікі здымак.
Як высветлілася, фотаздымак
унікальны. Яго не было нават
у Дзяржаўным музеі БССР.
Дзякуючы Клецкім школьнікам
рэдкае фотаздымак захоўваец-
ца ў Мінску.

І яшчэ адзін выпадак, пра
які хочацца расказаць. На тар-
фянішчы выкапалі стары драў-
ляны плуг. Ніхто і не звярнуў
увагі. Колькі драўлянага на-
чыння ў наваколлі! Так і ляжаў
у вёсцы Бабаевічы.

Пра знаходку даведаўся Да-
рафей Максімавіч. І паспяшаў-
ся туды. Інтуіцыя не падвела.
Драўляны плуг, даўжынёй
2 метры 60 сантыметраў, пра-
ляжаў у схойні больш дзвюх
тысяч гадоў. Аказалася: каш-
тоўнейшы экспанат, нікога па-
добнага не даводзілася сустрэ-
каць ва ўсёй Усходняй Еўро-
пе!

Звяртае на сябе ўвагу і Ка-
ралеўская грамата, датаваная
1744 годам. А выдана яна бы-
ла воіну-татарыну з-пад Клец-
ка, які служыў у войску поль-
скага караля, і сведчыла пра

тае, што яе ўладальніку нада-
ваўся тытул двараніна.

Зойдзеш у пакой, дзе раз-
мясціўся музей, і пачуццё не-
звычайнасці не пакідае цябе.
Фотаздымкі гравюр старога
Клецка, выдатных дзеячаў
краю, выстаўка народных май-
строў, шэраг цікавых дакумен-

таў, кнігі пісьменнікаў-земля-
коў, вопісы старых дакументаў,
зброя і шмат іншага. Усё гэта
гонар і клопат Дарафея
Чорнага і яго выхаванцаў.

Вячаслаў ДУБІНКА.
НА ЗДЫМКУ: настаўнік Дара-
фей ЧОРНЫ.

Фота аўтара.

ВАВЁРЧЫН АГАРОД

У адзін са спякотных лет-
ніх дзён сабраўся я ў лес.
Спускаюся ў неглыбокі ім-
шысты яр, па схілах якога
вымахалі стройныя, з раскі-
дзістымі кронамі сосны. А
пад імі — крамяныя бара-
вічкі з шапачкамі набок.

Паўзу па схілу, зразаю
грыбы. Побач увала шышка.
Не звяртаю ўвагі. Чарговая
шышка балюча ўдарыла па
галаву. Адчуваю — нехта з
сілай кінуў яе на мяне. Азі-
раюся. На сасне, на тоўстым
суку сядзіць вавёрка з
шышкай у лапках. Калі на-
шы позірк сустрэліся, яна
хутка зацокала, нікоўкі не
палохаючыся мяне, і, як мне
здалося, з гневам. З-за яе
хваста паказаліся дзве ма-
ленькія цікаўныя мордачкі.
Вавёрка павярнула галаву,
рэзка цокнула — мордачкі
зніклі. А вавёрка працягва-
ла выгаворваць мне:

— Што ж ты, нядобры
чалавек, робіш! Забраўся ў
мой агарод, збіраеш мой
ураджай. Чым жа я сям'ю
карміць буду?

І гэтак далей, як я зразу-
меў яе гнеўнае цоканне.

Я адчуў сябе няёмка, зда-
ецца, пачырванеў нават і
паклаў на мох усе баравіч-
кі, усе падасінавічкі...

— Вось, прабач, усё, што
ў мяне ёсць...

Вавёрка павярнула гала-
ву направа, налева, як бы
правяраючы, што ўсё ў па-
радку, зноў цокнула, але
ўжо не сярдзіта, а хутчэй
дружалюбна.

Я ўзяў кошчы і ціха пай-
шоў дадому.

Л. КАЛБАШКА.

ЗАПРАШАЕ ТУРБАЗА «НАРАЧ»

З кожным годам павялічваец-
ца колькасць адпачываючых на
Нарачы. Тут збіраюцца туры-
сты з нашай рэспублікі, з Ма-
сквы, Ленінграда, Нарыльска,
Камчаткі... Іх прыцягвае бла-
кітная роўнядзь чыстай ва-
ды, маляўнічае наваколле з са-
сновымі і дубовымі барамі,
вузкія пратокі, што злучаюць
возера з цэлай гірляндай ва-
даёмаў.

Турбаза «Нарач» добра абста-
ляваная і зручная для адпа-
чывання працоўных. Толькі ў
дзевяціпавярховай камфарта-
бельнай гасцініцы, якая гля-
дзіць сваімі вокнамі на вод-
ную прастору, можа адначасо-
ва размясціцца 500 чалавек.
Працуе яна круглы год.

Зімой да паслуг турыстаў —
закрыты басейн, лыжная база,
хакейнае пляцоўка. А летам у
іх распараджэнні — спартыўны
гарадок, цэлы флот розных
лодак і байдарак, каля ста ве-
ласіпедаў. На турбазе «Нарач»

сёлета пабывала ўжо больш
за дзесяць тысяч чалавек.
**НА ЗДЫМКАХ: новы корпус
турысцкай гасцініцы «Нарач»;**

турысты з Ленінграда на рацэ
Нарач.

Фота Э. КАБЯКА
і Г. СЯМЕНАВА.

(ПОРТ)

МАЛАДЫЯ лучнікі з
дванаццаці краін прынялі
ўдзел у першынстве Еўро-
пы, што прайшло ў Пар-
тугаліі. Агульнакаманд-
ную перамогу атрымала
зборная Савецкага Саюза.

У мнагабор'і сярод
дзяўчат усе прызавыя мес-
цы занялі спартсменкі на-
шай краіны. Тут вызначы-
лася мінчанка Вольга За-
бугіна, якая заваявала ся-
рэбраны медаль, уступіў-
шы толькі Гаўхар Пулата-
вай з Душанбе.

МАЦНЕІШЫЯ весля-
ры «Дынама» разыгралі
ўсесаюзнае першынство ў
праграме юбілейнай спар-
такіяды, прысвечанай 60-
годдзю таварыства.

Добра ў гэтых спабор-
ніцтвах выступіла зборная
каманда Беларусі. У яе —
трэцяе месца. З залатымі
медалямі вярнуліся з Тра-
каля (Літва), дзе праходзі-
ла першынство, экіпажны
жаночых і мужчынскіх
чацвёрак з кармавымі вес-
лярамі Марынай Знак і
Генадзем Брацішкам.

У ФРАНЦУЗСКИМ го-
радзе Вішы прайшоў чэмпі-
янат свету сярод юнакоў
па акадэмічнаму веславан-
ню.

Залатыя медалі завая-
валі браты Сяргей і Аляк-
сандр Адамчукі, Валянін-
на Пракопчык і Эла Жу-
раўлёва з Беларусі.

ВЫКАНКОМ МАК
прыняў рашэнне аб узна-
гароджанні трохразовага
алімпійскага чэмпіёна, ся-
міразовага чэмпіёна свету
Аляксандра Мядзведзя
Алімпійскім ордэнам.

Гумар

— Празмерная выхаванасць
таксама добра не прыносіць.
Учора вадзіцель аўтобуса, у
якім я ехаў, убачыў стаяўшую
ў салоне старэнкую бабульку
і спрабаваў уступіць ёй сваё
месца.

Капрызная пакупніца пыта-
ецца ў прадаўца абутковага
магазіна:

— Скажыце, гэтыя туфлі са-
праўды модныя?

— Ва ўсякім разе, мадам,
яны былі такімі, калі вы пачалі
іх прымяраць.

— Я не сцвярджаю, што твая
маці дрэнна гатуе. — гаворыць
жаніх нявесце, — але я, здаец-
ца, пачынаю разумець, чаму вы
ўсе моціцеся перад абедам.

— Добрую песню вельмі
проста адрозніць ад дрэннай.
— А як?

— Крытэрыі беспамылковы.
Добрая песня — гэта тая, якая
падабалася нам у маладосці.
Дрэнная — тая, што падабаец-
ца цяперашняй моладзі.

Дзяўчына пытаецца ў маці:
— Мама, а колькі патрабуец-
ца часу, каб сустрэць чалавека
сваёй мары?

— Многа, дачушка, але, ба-
вячы час, можна пакуль што
выйсці замуж.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1425